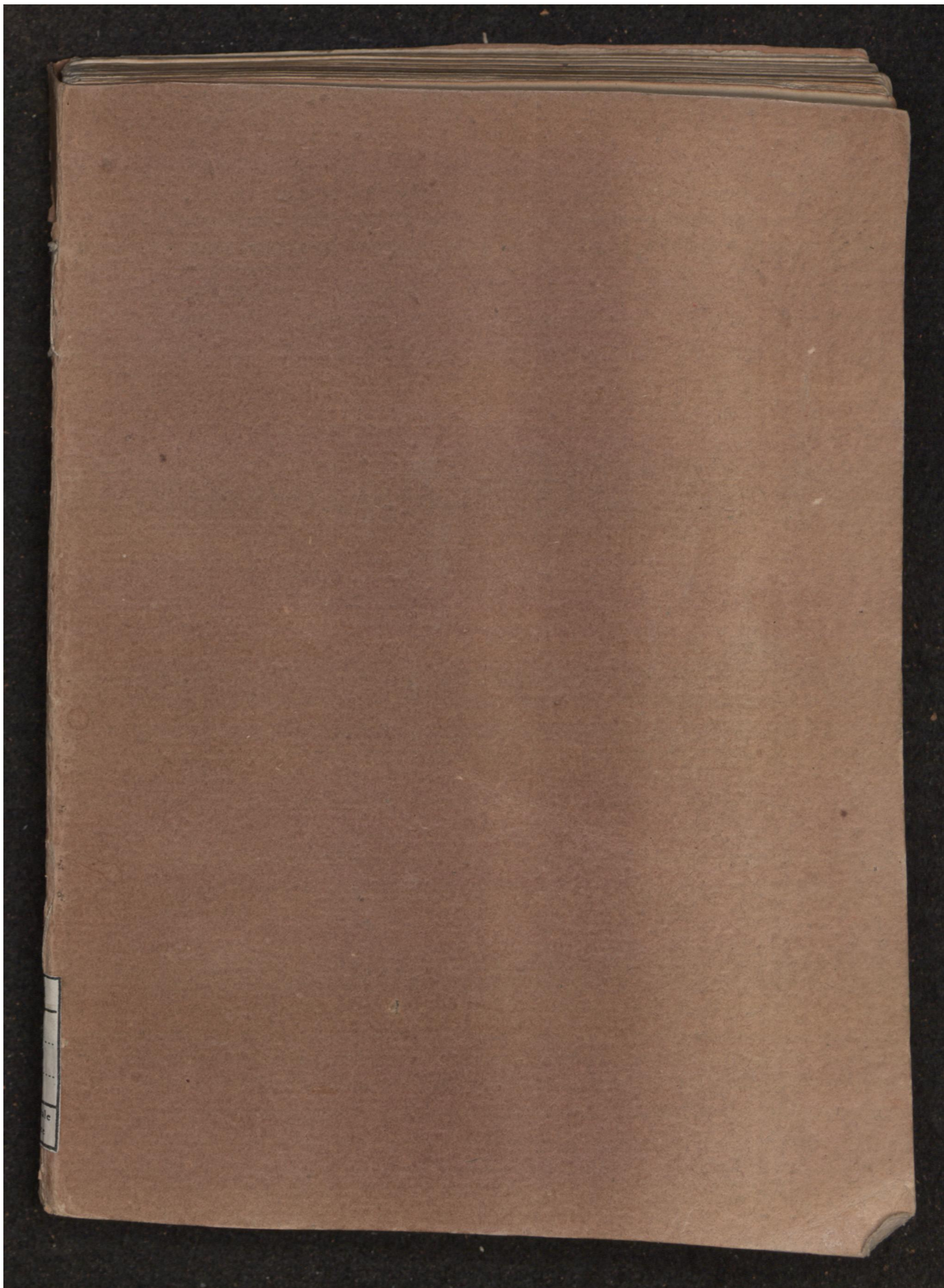
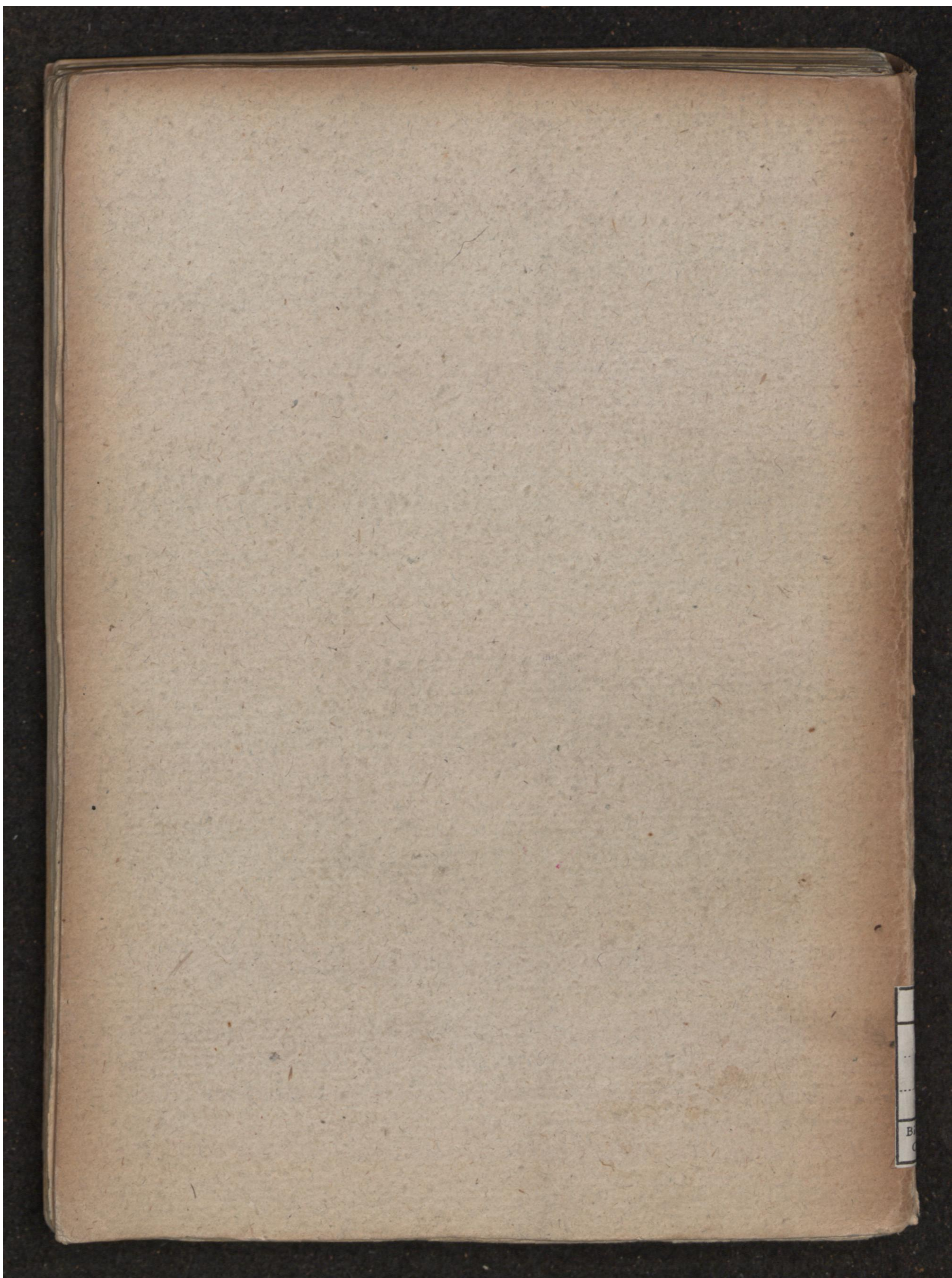

Pauli
de
Heredia
1480
INCUNABULI
E
6
35
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
XV
FIRENZE

ILLVSTRISSIMO AC SAPIENTISSIMO DOMINO .D. ENIGO DE MENDOCZA COMITI TENDILIAE LEGATO Sacre Maiestatis regis Hispaniæ Paulus de Heredia salutem perpetuamq; foelicitatem.

e X oibus mortalibus quouis genere uirtutis præditi sint uirorū illustrissime Enige: Ii mihi laude non uulgari & reuerentia digni admodum esse uidentur: qui rerum diuinarū peritia imbuti sacram religionem deuotissime complectunt: & contra insanos & male de illa sentientes acerrime disserūt: eamq; omnibus uiribus tuent augent atq; defendūt. Illos ego incredibili obseruantia psequor: & si dicere fas est: adoro. quippe qui nō ficta non fucata: sed uera uirtute decorati soli sapiētes & esse & appellari possint. Nam uera & incommutabilis uirtus sapientia est quæ nihil fictum nihil simulatū admittens: tota ad ueritatem cœlestium rerum deumq; refertur. Omīs aūt sciētia inferior & scientie partes quas actiuas & morales uirtutes dicimus: quas merito ī epistolis Plato ma maluit ornamēta q̄ scientias appellare nullate

nus uirruté ſapiunt niſi diuine ſapiētie ſe con
iunxerint. Quem igitur prudentem dicemus?
quē iuſtum: quem forti & magno aīo uirum:
quem deniq̄ frugi & temperatū qui principeꝫ
& reginam uirtutum oīum quam ſapīam dici
mus ignorarit? Quamobrem quis te ſummis
laudibus dignum nō cenſeat: quis non ſingu
lari obſeruātia proſequatᷣ? Qui eam non ſolū
generoſam exiſtimanſ nobilitatē que ſcd̄m cor
pus ex clariſſimis eſt propagata principibus.
Regibus ac Tyrannis. de qua etiam tu poſſes
maxime gloriari: q̄ eam que ex ſola uirtute de
pēdet: obnaſata (ut ita dixerim) terrenarum re
rum & luxuriantis uite caligine que eſt omniſ
ignorantie receptaculū & uicioꝝ magis q̄ pro
bitatis miniſteriū prebet: ad ueritatis diuineq̄
ſpeculatiōis intuitum ſemper animū adieciſti:
ita ut oēm fortunā bonorūq̄ temporaliū affla
tum ſapīa ip̄a cōmutans & eam q̄ſi p̄ducem &
magiſtrā ſtatuēs: de deo diuiniſq̄ rebus bn̄ſen
tire bn̄dicer̄ & bn̄facere ſemp̄ didiceris. O q̄ cer
te p̄clara & caſta iſta tua cū uirtute claritas: q̄
ſola ego illectus cum ſup̄ioribus diebus duas
epiſtolas Neumie filii haccane & haccane filii
Neumiæ uiroꝝ p̄batiſſimoꝝ in hebraicis lr̄is

quorum auctoritatē iudei negare non audent ex hebraico sermone in latinū conuertissem: illas tibi censui dedicandas. ut tu qui litteris sacris apprime delectaris aliquid utilitatis ex eis capere posses simulq̄ censeres q̄ capitali odio digni sint iudei ad pfidiam suā & obstinationē Habent siquidē iudaicæ disciplinæ diuinarū rerum perspicuam ueritatē quæ a sanctissimis patribus uetustis cognita atq̄ explicata est: & a pphetis diu ante enūciata. Veruntamē tāta uecordia & mentis caligine indurata sunt eorum corda ut nec dandæ nec accipiendæ ratione capaces sint: & uerū dicentibus nulla ex parte cedant. Præstolant̄ miseri Messiam & ex futura spe semp pendent: nec fateri uolunt Christum saluatorē nostrū uerū fuisse Messiam. multaq̄ garriūt contra nos quæ nec ratione nec auctoritate tueri possunt. nec cōuinci se patiūtur a tot doctissimis sanctissimisq̄ scriptoribus tū græcis tū latinis: qui nostra probāt & luce ueritatis illustrant: eorūq̄ insanam & temerariā opinionē redarguūt insectant̄ atq̄ cōdemnāt Igit̄ postq̄ nostris fidē adhibere nolūt: suorū auctorum testimonio confundent̄. In his. n. epistolis manifeste ostendit̄ christū unicū omni

potentis dei filiũ: uerum fuisse messiã: neq; ali um quẽpiam ĩ omni euo expectandũ esse. Eas cũ tibi parumper a negociis publicis cessare li cebit percurras: & sensum cõtempleris non uer ba: Nullus enĩ est in eis oratiõis nitor: nullus splendor: nec propterea nimis curandu3. habe mus enĩ ut inquit Apostolus hũc thesaurũ sa crarum litterarũ in uasis fictilibus: Vale fœlix & me naufragum hospitem tabulam circunferen tem tue magnanimitati habeas cõmendatum.

NEVMIæ FILII HACCANAE EPISTO LA DE SECRETIS AD HACCANAM FILIVM:

Onsiderãte me humani generis fi nem & perfectione3 cuius aĩa nr̃a est auida esse beatitudinẽ & fœlici tatẽ: ut ipsa fasciculo uitæ cũ dñ̃o deo nr̃o colligetur: hoc aũt in aduentu nostri messie consistit sine quo haut quaq̃ peruenire possemus ad illam ĩmensam & inestimabilem perfectionẽ q̃ non potest cõferri tinctis indie coloribus: nec lapidi Sardonyco preciosissimo aut zaphyro. Idcirco ego neumia filius hacca

ne quia inueni finē circūscriptum aduētui mes
sie iusti nr̄i queādmodū refert Rabbenus hac
cados in libro quē Galerazaya: hoc est secreto
rum reuelatorē appellat: ex cuius numeratiōe
prope uentura est dei salus & eius reuelāda iu
sticia idq; ad annos. l. simq; canus & senex: sep
tuagesimū enī & quintum annū ago: nec ulte
rius corporis uires exercere ualeā: & ipso natu
re ordine procul sim ab aduētu messie: nisi mi
raculo quodam id fieret. Tn̄ in deo fiducia mi
hi est & expecto deū saluatorē meū & letabor
exultaboq; in eius salute. Quod si deus mihi
nō concesserit uidere messiam: qm̄ non ignoro
maiorem partē israhel correptuz iri stulticie te
nebris qua uelū cecitatis oculis suis imponent
errabuntq; & corruēt: nolētes ipsi credere & ab
seiungent peccantes: aliosq; in peccatū trahen
tes propter quos dixit hieremias capit. v. Pre
uaricatione enim preuaricata est in me domus
israhel & domus iuda. ait dominus: Negaue
runt dominum & dixerunt non est ipse. Item
ppter eos dixit Daniel capitulo vndecio. Filii
quoq; preuaricatorum populi tui extollentur
ut impleant uisionem & corruant. Ego autem
in deo confido & ab ipso auxiliū imploro: ro

goq; ut haccana filius meus uideat aduentum messie & eius redemptionẽ. Deus aũt donabit ei requiẽ & ostẽd& aquas uiuẽtes quæ ex sanctuario defluẽt: & ne sit ex rebellibus & errantibus in dño deo nostro. Et in dauid nr̃o rege & cum eis decidat decreui colligere particulas nõnullo⁊ dicto⁊ secretorũq; ꝓfundorũ ex eis quæ repperi in eoipso libro galerazaya super quibusdã petitõnibus quas Antoninus cõsul urbis Rhomæ petiit a Rabbeno hacchados. Ex quibus epistolã confæci: eãq; Nigghereth hazodoth: hoc est epistolã secreto⁊ appello.

Petitio prima

Quæsiuit aliqñ Antoninus consul urbis Rhomæ a Rabbeno hacchados ut eũ de ueritate instruer& eius uidelic& quod significat nomẽ quattuor littera⁊: id est tetragrãmaton & nomen duodecim & q̃dragintadua⁊ lra⁊.

Responsum

Quod petis te de ueritate informari eo scilicet quod demõstrat nomẽ quattuor litterarũ: nomen duodecim: & quadragintadua⁊: notũ tibi facio hæc esse archana diuina quæ omnes hoĩes clam esse debẽt Veruntñ quia te ex scholasticis benemeritis esse cognosco: cõsentaneũ

est rōni detegeř illis hmōi res q̄bus & huiusce generis hoībus haud quaq̄ occultāda sūt talia Idcirco notū tibi facio: deū nō habere nomen cuius nos cognitionē habere possimus. Qn̄q̄ dē eius substantia est nomē ipsius & ecōuerso & quēadmodū eius substātiæ noticiā ullā habere non possumus: qm̄ ea cognita illi similes efficeremur: atq̧ ita sui nois cognitōnē hr̄e nequimus. nihilominus oīa eius noīa sunt attributiua. Et q̄a nomē quattuor litterarꝝ opationibus eius est peculiarius ostēditq̧ noticiā pfectiorē & illi accōmodatiorē ꝑut est nobis possibile captu: ex hoc aūt ꝓcedūt oīa sua noīa. Ideo hoc nomē dictū est Semhameforas. nō ꝙ ipsum sit eius nomē substātiale: sed nos id dicimus qm̄ hoc est quantū nostra facultas compræhendere potest: & altius ascēdere nō possumus. Notare aūt debes nomē duodecim lr̄arꝝ nomēq̧ quadragintaduarꝝ nō esse noīa quorꝝ unūquodq̧ uerbū duodecī litteris constet aut quadragītaduabus: sed quodlib& corū nomē sunt uerba diuersa quæ unū ostēdunt. Postq̄ aūt hoc tibi aperui animaduerte nomē q̄tuor lr̄arꝝ ꝑut scriptio ē. & sic scribit̄ ī hebraico יְהֹוָה
id est yehauue ipsū deū generātē significať

Et quia non pōt esse generās absq; generato: ne cessario procedere debet amor a generāte ad ge neratum & econuerso. quia si hoc non esset nō generaret: etiā si non pcederet amor a generato ad generantē: distingueretur q; ab ipo: & essent due substantie. Nos aūt uolumus generātem & generatū unā esse substantiā. Idcirco necessa rio ex uno ad alterꝝ pcessurus est amor. Et pro pterea ex hoc Semhameforas deriuatu3 est no men. xii. lr̄aꝝ: estq; pater: filius: & spūs almus qui hebraice. xii. lr̄is continet hmōi ab. ben. uer. ruhac. haccodes. Qm̄ aūt nō inuenitur ali quid in deo quod nō sit deus. ex noīe duodecī lr̄aꝝ emanat nomen q̄dragintaduaꝝ qd̄ est ab Elohim. ben. eloym. ruhah. haccodes eloym se losa. beh. hehad. hahad. bissosa q̄ hebraice sūt xlii. lr̄e. significātq; deū patrē. deū filiū. deum spiritū sanctū: trinitatē in unitate & unitatem i trinitate. Notare autem debebis hec noīa esse ex diuinis archanis que a quocunq; occultari debēt quousq; ueniat messias iustus noster. Il la tibi patefeci ea occule:

Postilla

ET ego Paulus heredia traductor ut osten dam imensam cecitatē & pestiferā iudeorū opi nionē atq; ad eorꝝ confusionē in aliquas istarꝝ petitionū facio nōnullas postillas: afferāq; au ctoritates antiquorꝝ doctorꝝ hebreorꝝ: qui cer te in suis sñiis euangeliste fuerūt. Quantū aūt ad primā petitionē dico (quanq̄ doctor ipe be ne probauit trinitatē & etiā quēadmodū spūs sanctus necessario procedere debet a filio ad pa trem: affero duas auctes: quarꝝ prima est Rab bi Symeonis filii Iohai in libro qui scribitur ʒochar super textū Deuteronomii cap. xi. Au di israhel dñs deus noster deus unus est Audi israhel ait rabbi ibba. hic est israhel antiquus Adonai id est dñs principiū oīum rerum. anti quus antiquorꝝ: hortus radicū & omniū rerū perfectio. & dicit pater elohenu id est deus no ster profunditas fluminū & fons scientiarum que procedunt ab illo patre & filius uocatur. Ait aūt rabbi symeon: hoc archanū filii nō re uelabit unicuiq; quousq; uenerit messias ut ait Isaias cap. xi. Quia repleta ē terra scia dñi sicut aque maris operientes. Adonai id est deus hic est spūs almus qui a duobus ꝑcedit & uocat mēsura uocis. Vnus est ut unū cū altero cōclu

dat & colligat: nec alter ab altero diuidi põt. & ꝓpterea ait: Audi israhel. qm̃ audi hebraice dicit̃ semah qđ est equiuocũ: significatq́ʒ audi & cõgrega inuitq́ʒ textus. Cõgrega israhel hũc patrẽ filiũ & spm̃ sãctũ: eumq́ʒ fac unã essentiã unãq́ʒ substãtiam. qñquidẽ quicq̃d est in uno est in altero. totus fuit & totus est totosq́ʒ erit nec mutatus est neq́ʒ mutabit̃. Secunda uero auc̃tas est apud ip̃m rabbi Symeonẽ atq́ʒ etiaʒ ionathã filiũ uzielis sup textũ Isa. cap. vi. Sanctus sanctus sãctus dñs deus sabaoth. Et aiũt sãctus hic est pater. sãctus hic est filius. sãctus hic est spũs almus

Petitio secunda

Item q̃siuit idem Antoninus ab ip̃o rabbe on Hacchados inquiens. Quid sibi uolũt textus ꝓuerbiorũ ca. xxx. Tria sũt mihi difficilia & quartũ penitus ignoro. uiã aquilæ in cœlis uiam nauis in medio maris. uiam colubri sup petrã: & uiam uiri in alma. talis & est uia mulieris adultere manducat & tergit os suum & dicit non sum operata malũ in quibus mihi uidetur occultum latere sensum.

Responsum

Magnã inquit rem q̃siuisti. Sed quia dicit

Prouerbiorum cap. xii. qui abscõdit frumẽta ma
ledicet̃ in populis Dicã tibi rem admodũ sub
limẽ. Viã aquile in celis hic est rex messias qui
post passionẽ suã ascẽdet in celũ: queadmodũ
ait Amos cap. ix. Qui edificat ĩ celo ascẽsionẽ
suã: Viã nauis ĩ medio maris. hic itidẽ est rex
messias cuius uita sicut nauis ĩ medio maris a
gitabit̃ quemadmodũ refert textus Hiere. cap.
xxx. Quare ego uidi oĩs uiri manum sup lum
bum suum: & uiri hoc est dei: qui hebraice di
citur gheuer: hoc est potens: qm̃ oĩbus poten
tia est ipse deus. Et uiam colubri sup petram.
hic quoq; est rex messias qui se facit ut colubrum
quẽ moyses super petram posuit ut duceret fi
lios israhel in terrã sanctã. Rabbi autẽ Iodam
refert: Et uiam colubri sup petram: hic est rex
messias qui transibit per petrã postq̃ sepultus
erit & ab ipa egrediet̃: nec uidebit̃ quo transi
uerit queadmodũ refert textus cap. xxxiii. exo
di. Ecce inquit est locus apud me & stabis sup
petrã. Cũq; trãsibit gloria mea ponã te in fora
mine petræ. Et uiam gheuer: id est uiri ĩ alma.
hic quoq; est deus amans filias hierusalẽ ut ge
neretur rex messias ex una earum. Concipiet autẽ
& pariet remanebitq; uirgo ut refert textus Cã

ticoꝝ cap.iii. Media caritate constrauit per fili
as hierusalē. Etiam Hieremias cap.xxxi. Quia
creauit dn̄s nouum super terram: femina circū
dabit uirum. Dixit ei Antoninus: ergo exquo
gheuer: idest uir deū significat quid sibi uult
textus Hieremie lamentationū cap.iii. Ego uir
uidens paupertatē in uirga indignationis eius
me minauit & adduxit in tenebras & nō in lu
cem. Respondit rabbenus: hic est deus qui ait
Ego sum gheuer: hoc est uir qui uidi pauper
tatē me minauit & adduxit in tenebras & non
in lucē. Hic itidem est deus qui ait: decreui de
scendere ad inferos ad redimendu iustorū ani
mas quas uirga indignatōnis suæ pater meus
qui est in cœlis ꝓpter peccatū Adæ illuc detru
dit. Talis & est uia mulieris adulteræ. totum
ho c ægit Adam qui de peccato suo sese excu
sauit: noluitq; illud fateri. Dixitq; Genesis ca
pitulo.iii. Mulier quam dedisti sociam dedit
mihi de ligno & comedi. Fæcitq; ut meretrix
quæ comedit & os purgat: nihil mali fecisse cō
tendens. Quamobrem rationi congruit ut to
tus terrarum orbis plectatur. & cū uenerit tem
pus salutis æquum est ut deus ad inferos de
scendat eosq; salu&. Et hoc est quod ait textus

Hieremiæ capitulo ſecundo. Ecce ego iudica bor tecum eo ꝙ dixeris: Non peccaui. Item iſaias capitulo.lxiiii. Quia in igne dominus iudicabitur.

Poſtilla

Ego autem ipſe traductor dico ꝙ non ſolum ex iſta auctoritate eliciuntur ſex concluſiones. Quarum prima eſt Chriſti aſcenſio. Secunda uita eius in hocmundo procelloſa Tercia crucifixio. Quarta reſurrectio. Quinta mariæ uirginitas. Sexta deſcenſus ad inferos pro animabus redimendis. Verumetiam ex hac eadē auctoritate ſatiſfaciemus argumento quod iudeus facit contra nos & diuum Hieronymū quem ait non benedixiſſe in ſua traductione Iſaiæ capitulo.vii. Ecce uirgo concipi& & pari& filium: quia hebraice nō dicitur uirgo ſed alma. Quod ſi ip̄e Hieronymus dixiſſ& alma recte quidem fuiſſ& interpretatus: ſed ī ea elocutione non intelligeret̄ uirginitas. q̄nquidē ita poſſ& alma dici q̄ corrupta ſit q̄ quæ uirgo. idq; probat prouerbiorum cap̄.xxx. Tria ſunt mihi difficilia: & quartū penitus ignoro

uiam aquilæ in cœlis: uiam nauis ī medio maris: uiam colubri sup̄ petram: & uiam uiri in alma. Talis & est uia mulieris adulteræ: manducat & tergit os suū & dicit nō sum operata malū. Atq; ita inquit iudeus: alma ꝑ muliere corrupta accipit͛. qm̄ sequit͛ textus: Talis & est uia mulieris adulteræ. Huius autē questionis satisfactio est ꝙ ꝓpositio iudei est falsissima: qm̄ alma significat uirginē & plusq̄ uirginem: idq; ꝓbabimus apertissimis rationibus. Apud hebreos reperiunt͛ tria nomīa. nahara. bethula. alma. Nahara adolescentulam significat siue uirgo sit siue corrupta. Bethula uero semper uirginez significat siue adolescētula sit siue anus. Alma aūt composita est ex his duobus significatq; uirginē & adolescētulā paruā a tribus in quattuor annos. Hoc ego probo: qm̄ hoc nomen alma reperit͛ in testamēto ueteri quattuor tm̄ in locis. Primo ī rebecca uxore Isaac Genesis cap̄. xxiiii. Ecce sto iuxta fontem aquæ & alma quæ egrediet͛. quæ tūc erat quattuor fere annorum & non amplius. Idq; probant doctores hebrei: quoniam cuz Sarra peperit isaac erat nonaginta annoruz Genesis cap̄. xvii. Cecidit abraam in faciez suā & dixit

in corde suo Putas ne cẽtinario nascitur filiũ
& Sarra nonagenaria pariet? Quãdo aũt Sar
ra diem suũ obiit erat annorum centum uiginti
septem. Geñ. cap. xxiii. Fuerũt aũt uite Sarre
centum uigintiseptẽ anni: que mors cõtigit ei
ob ĩmolationem Isaac filii ut uolunt doctores
hebrei. Nam cũ primum abraam arripuit gla
diũ ut iugularet Isaac: uenit diabolus ad Sar
ram: eique dixit Abraham necasse filium eumque
immolasse. Ipsa aũt credidit quoniam triduo domo
absuerant preter morem. Preterea adeo metue
bat unico filio quẽ tanto cũ labore in senectu
te susceperat: ut facile diabolo crediderit statĩ
que extincta sit: & hoc astruũt ĩpi doctores dua
bus rónibus. Prima quod mors ipsius Sarre con
iuncta est immolationi Isaac Secunda quia di
cit textus genesis. c. xxiii. Venitque Abrahã ut
plangeret & fleret eam: & interrogant unde ue
nit: aiunt ex ĩmolatione Isaac: ergo cum Sarra
peperit Isaac erat. lxxxx. annorum: & cũ mortua
est. cxxvii. quoniam Isaac tẽpore sue ĩmolatiõis que
fuit mors Sarre erat. xxxvii. annorum: & uenien
ti Abrahe ex dicta ĩmolatiõe nunciata fuit na
tiuitas Rebecce: cumque duxit uxorem erat Isaac
xl. annorum Genesis capitulo. xxiiii. Abraham

genuit Isaac qui cũ.xl.esset annoꝝ duxit uxo rem Rebeccã: ergo Rebecca erat triũ annoꝝ & fere quatuor & tunc alma uocata est: probatq; textus eam fuisse uirginem Genesis capitulo xxiiii. Virgo erat & uir non cognouit eam. Se cundo loco reperitur in Maria sorore Moysis Exodi cap̃.ii. Perrexit alma & uocauit matrem suam & hec eadem odolescentula quatuor fere annoꝝ. Tertio loco reperit̃ prouerbioꝝ cap̃. xxx. Et uiam uiri ĩ alma quanq̃ diuus Hiero nymus dixerit in adolescentia quod nos in no stro libro qui ensis Pauli inscribitur declara mus. Quarto loco reperitur Isaie capitu.vii. Ecce alma concipiet quod probatur ea preser tim conclusione que in Talmuto habet̃: qua doctores arguũt ꝙ quicquid cum aliis eiusdẽ generis ĩclusum ab eo discedit ut aliquam do ctrinam capiat: non ideo segregatur ut seip̃m declaret: sed totũ id genus. Ergo per Rebeccaȝ quæ fere q̃tuor annoꝝ erat cũ alma dicta est: eratq; uirgo ut iam diximus: necessario dicere debemus ꝙ ubicũq; inuentinus alma est tp̃is triũ in q̃tuor annos & uirgo actu atq; mente: qm̃ adolescẽtula eiusmodi ætatis ignorat peni tus quid sit libido uel uenus. Virgo autẽ inte

merata Maria tametsi.xiiii.erat annoꝝ quãdo xp̃m concepit & tunc alma appellata est: ut il lud Ecce alma cõcipiet: tñ propter exquisitissi mam carnis sue puritatẽ quippe q̃ nec cogita uit quidem carnis actum dicta est alma. His rationibus concludit᷑ propositionẽ iudei esse falsissimã qñ quidem alma significat sanctam uirginẽ & plusq̃ uirginẽ. Qđ autẽ iudeus per dictos textus ꝓbare nititur almam significare mulierẽ corruptam iam doctor predictus satis ꝓbauit uiam uiri in alma de gloriosa uirgine dici q̃q̃ Nicolaus de lyra in glosa prouerbioꝝ eodem modo declaret: sed tñ ipi doctori illud nõ adscribit.

Tertia petitio.

Item quesiuit Antonius ab eodem rabeno & ait Isaias cap̃.viii.dicit. Et accessit ad ꝓphe tissam & concepit peperitq́ filiũ: quia prophe ta nobis non facit notam huiusmodi prophe tissam: que sit quo nomine uel ipsa uel pater nuncupet᷑ cuiusue sit tribus quemadmodũ in oĩbus prophetis & prophetissis: te oro mihi noticiam facias de oĩbus.

Responsum.

r Espondit Rabenus. Sepenumero in hac questione suspēsus fui & anxius & quodā die ingressus sum patrꝝ spe luncam ubi sepulti sūt Adam Eua Abrahā & Sarra Isaac & Rebecca Iacob atqꝫ Lia ut illic a dorarē: & inueni Heliā quē de hoc percōtatus sum. q̄re notuȝ tibi facio ꝙ ab ipo accepi: hec ꝓphetissa est mater regis Messie quem deus se missuꝝ pollicitus est ad israhel. Dicta est aūt ꝓphetissa: quia suo uaticinio scit oīa a primor dio ad finē iisqꝫ q̄d nemo unq̄ prophetaꝝ cog noscere potuit ipsaqꝫ est dn̄a & magistra oīum prophetarū: & hec in alma de qua dixit Salo mon prouerbioꝝ capitulo. xxx. Et uiam uiri in adolescentula. Item Isaias capitulo. vii. Ecce uirgo concipiet. Item de ea uaticinatus est Mi cheas capitulo. v. Et tu Bethleeȝ effrata paruu lis es & reliqua propter hoc dabis eos usqꝫ ad tēpus in quo parturiēs pariet. Preterea de rege Messia quē ista prophetissa paritura erat dixit Isaias capitulo. ix. Quia eniȝ paruulus natus est nobis: Dixit ei Antonius. Ergo postq̄ hii textus a te in mediū allati unum dumtaxat si gnificant: cur a principio precepit deus ut no men Messie huius uocaretur Emanuel quia di

cit textus: Et uocabit nomē eius Emanuel: Po
stea uero pcepit eum uocaret accelera & spolia
detrahe: festina pdari: Queadmodū apparet
ex textu Isaie cap. viii. Et accessi ad pphetissā
& concepit & peperit filiū. Et dixit dn̄s ad me
Voca nomen eius accelera & spolia detrahe: fe
stina predari: Preterea appellat eum sic: Admi
rabilis: consiliarius deus fortis: pater futuri se
culi: princeps pacis. Dixit ei Rabbenus nota
hec oīa nomia esse attributia regi Messie: qui
qm̄ nō generatus est ex uiro & muliere ut reli
q hoīes sed ex spiritu sancto in utero huiusce
pphetisse ut propheta canit. & accessi ad pro
phetissam & concepit & peperit filium. In hoc
dicit propheta dei uoce: Qm̄ autē rex Messias
faciendus est uerbo dei ut Adam inuenies scri
ptum ī Geñ. cap. ii. Formauit deus hoīem de
limo terre. & formauit habraice dicit vay yter
quod scriptum est duabus iotis quod certe cū
una tantū scribi debebat. Scribitur autē cum
duobus ut nobis ostēdat duo corpora huma
na fuisse formata uerbo dei Adam & regē Mes
siam qui est uenturus. Et quia messias futurus
est deus & homo: uocatū est nomen eius Ema
nuel qd interpretat deus nobiscū. s. in corpor

noſtro & in carne quemadmodum inquit Iob capitulo ·xviiii. Et ĩ carne mea uidebo deum. Item quia deus eſt mirabilis conſiliarius: excogitauitq; mirabile conſilium ſaluandi omnes animas quæ propter peccatum Ade cōdemnate fuerunt: nec poterant ullo pacto ſaluari niſi rex meſſiaſ mortem acerbiſſimam: multaque martyria ſubiiſſet. Idcirco dictus eſt gheuer: ideſt uir. & quia ſua eſt oīs fortitudo deus fortis uocat᷑. Item quia ip̄e eſt eternus pater futu re ſeculi dicit᷑. Itē quia in diebus ſuis pax multiplicabit᷑: princeps pacis appellat᷑. Item quia ip̄e feſtinabit: ut auferat aīaꝝ ſpolia q̄ in inferno torquent᷑. uocat᷑ accelera: & ſpolia detrahe feſtina predari: Et quia ipſe eos ſaluabit atq; ĩ paradiſum adducet: uocat᷑ ieſue quod hebraice ſaluator interpretat᷑. Gens aūt alterius nationis q̄ fidē eius ſectabunt᷑ uocabunt eū ieſum qđ hebraice ſic ſcribit᷑. I S V & ꝓpterea inuenies hoc nomē ieſu deſignatū in textu nō auferet᷑ ſceptꝝ de iuda in primis lr̄is hoꝝ uerboꝝ ueniet qui mittendus eſt. q̄ hebraice dicuntur yabo ſilo uelo. Si acceperis primā lr̄am cuiuſq; dictionis: I S V. conficient. Quod aūt interrogaſti quo noīe uocet᷑ ꝓphetiſſa Mirian eſt no

men eius. Atq; ideo Isaias cecinit. Quia. n. paruulus natus est nobis: & multiplicabitur imperium: que uerba significãt messiam a deo generandũ fore qui multiplicabit imperiũ: quia est dñs totius orbis. Nascet etiã Maria Zara quod Marie dñe interpretat: & hoc idem ostẽdit lemarbeh hamissera: hoc est multiplicabit imperiũ a qbus dictionibus nascitur miria zara hoc modo. Si acceperis. l. m. &. r. cõficiẽt primam particulã uidelicet lmrbh. idest lemarbe Si aũt acceperis h ex lemarbe. s c & e. huius dictiõis hamizera: quarũ singularũ numerus est quinq; & decem conficiũt. significantq; iotam huius dictionis Miriam. Addito autem m huius dictionis hamizera. Ecce tibi miria. Ex his autem dictionibus hamizera restat zara quæ tribus lrĩs scribitur. Ecce tibi miria zara quod Marie domĩe interpretat: ut nobis innotescat hãc mariam esse dominã & superiorem uniuersi & celorũ reginam. Dixit ei Antonius: quare igitur diuisa est iota in duo he & cur apposita est beth in medio noĩs Mariam: quidue significat mem clausum huius dictionis lemarbe qd isto modo signat. D. & iure optio apertũ esse debebat ita ם qñquidẽ ĩ medio vbi cõstituit

Respondit ille: diuisa est iota in duo he ut nobis secreta admirabilia pãderet: ꝙ queãdmodũ he cõponitur ex daleth & vau hoc modo ר hoc est daleth ו hoc est vau: & he cõponit᷑ ex daleth & vau hac figura ה ita rex messias cõponitur ex diuinitate & humanitate: & quẽadmodũ hec duo he que sunt duo. d. & ab iis procedũt duo vau tanq̃ duo filii qui ab ipsis oriunt᷑ ita in substantia regis messie inuenientur duo filiationes quaꝝ una est diuinitas dei filius: altera humanitas filius huiusce prophetisse: & queãdmodũ haꝝ lr̃arum daleth & vau q̃ conficiunt he: unaqueq; distincta est a se q̃q̃ una sit lr̃a: ita in messia substantia diuinitatis erit distĩcta a substãtia hũanitatis: & ecõuerso q̃ duo simul cõiuncta sunt messias. Quod aũt beth lemarbe in medio nõis miriã positũ sit: ostendit huius prophetisse mentẽ & cogitationem oẽm esse ut suã uirginitatẽ cõseruet: eritq; uirgo mẽte & actu: qm̃ beth significat betulã q̃ uirgo interpretat᷑: Mem uero clausuz huius dictiõis lemarbe cuius numerus est sexcentũ: ostendit ab hora q̃ uaticinatũ fuit. Ecce uirgo cõcipiet usq; ad messie passionẽ in q̃ ipe legem ĩplebit·dc. anni transsigent᷑ ad unguẽ. Quod

aũt petiisti cuiuſ eſſet filia cuiuſue tribus: aĩad
tere debes parentẽ eius duplex nomẽ habiturũ
unum heli alterũ ioachim: Heli qđ eſt nomen
deriuatiuũ oſtendit eũ ad ſublimẽ gradũ aſcẽ
ſurũ. Ioachim uero qđ compoſitũ eſt ſignificat
in eius manu deũ ſuſcitaturũ ſaluationẽ maxi
mã iſrahel. Tribus aũt iude deſcẽdit ex domo
zorobabelis filii ſalatielis ut refert Zacharias
cap. iiii. Quis tu mõs magne corã Zorobabel
in planũ educet lapidẽ primariũ: qui quidẽ la
pis eſt mater regiſ meſſie. Preterea ut oſtendat
regẽ meſſiã futurũ filiũ dei refert rabbi ſimeon
filius iohai ĩ ſuo libello qui inſcribit mechar
hazo doth hoc eſt inueſtigatio ſecretorũ reperi
ſcriptũ quoddã archanũ in libro Adæ ita reſe
rẽtis. Spũs ſancti bñdicti deſcẽdet & hũanum
induet corpus: eius nomẽ eſt deus meus.

Poſtilla.

Et idem traductor Aio q̃uis ex dictis auctã
tibus orianť maxĩa archana & articuli ſancte
catholice fidei & prima pſertim ſacram redolet
theologiam: nihilominuſ ex ipſa prima auctẽ
nobis innoteſcit Genealogia intemerate uirgi
nis Marie quo nam pacto ex domo regia Da
uidis & tribu iude orta ſit: Ipſa aũt auctẽ ſatiſ

faciemus maxīe q̄stioni quā mouet iudeus cō tra nos uolēs ꝓbare ꝙ si usus xp̄us est messias nō est filius dei & ecōuerso. Suā aūt conclusio nē format super q̄dā uera cōclusiōe q̄ est messiā nascitur ex domo Dauidis & tribu iude. aitq; diuū Matheū in Genealogia quā scribit de Ie su xp̄o dicere: Liber generationis iesu xp̄i filii dauid filii abrahā: abrahā aūt & reliq̄. Cōclu dit tandē Iacob aūt genuit ioseph uirꝝ Marie de q̄ natus est iesus qui uocatur xp̄us: Per qđ satis ostēdit ꝙ ioseph erat oriundus ex domo regia & tribu iude. Diua uero Maria nō erat: ideo nō noīatur in ea. Ergo si xp̄s erat messias necessario futurus erat filius ioseph: q̄a ex do mo regia ortū habebat. Si quis aūt obiciat nō esse uerꝝ: Quia uerbum caro factū est: ergo nō erat messias ex quo non descendebat ex domo regia. hoc ego argumentū cum eram cōtrarius xp̄o bn̄dicto: sepenumero feci eruditissimis sa cre theologiæ magistris: & neminē reperi qui mihi satisfaceret utpote tūc iudeo: p̄ter magi strū Alexandꝝ anconitanū qui mihi apprime satisfecit: quo ad ueritatē quidē sed nō iis rōni bus quibus debebat. Verūtamē nōnulli sacre pagine professores mihi respōdebant uerū esse

euãgelium ipm narrare genealogiã ioseph. Verum quia lex est in ueteri testamẽto ꝙ cum aliquis moriebatᷣ non relicto herede masculo: filia caperet hereditatẽ hac cõditione ne nubere posset homini qui nõ esset ex eius tribu: ne hereditas in alienã tribũ transiret. Et quia sãctus Ioachim carebat filio: eiusq́ꝫ hereditas ad uirginem Mariam filiã perueniebat: necesse fuit ut nuberet homini sue tribus. Ecce quo nam pacto uirgo maria erat ex domo regia & tribu iude Ego uero huic rationi respõdebã legẽ ab eis ablatã esse quidẽ uerã sed mihi nõ cõstare: nec esse certum sanctũ ioachim filiũ non habuisse & si theologi id asserant nõ credere: ex quo nec euangelio nec prophetia extaret: & aliquando congressus sum cũ Cato presule cephaludensi qui mihi respõdit. Dauid inter alios habuisse duos filios salomonẽ & nathan: esseq́ꝫ duo euãgelia: unum diui Matthei quod incedit per seriẽ siue catenã Salomonis: narratq́ꝫ genealogiã ioseph. Alterꝝ uero Luce quod pergit ꝑ seriem nathan. Leui autem qui descendit ex genere nathan secundum Lucam genuit Melchi & panteram. Pantera autem genuit bar panteram: bar pandera uero genuit ioachim: Ioachim ue

ro uirginem Mariã. Et de genere salomonis secundũ Matheũ Matan genuit iacob & postq̃ natus est iacob mortuus in matan eiusq; uxor accepit in uirum melchi filium Leui & fratrem Pantere ex qua genuit heli: quod lucas testat inquiens ut putabat filius ioseph qui fuit heli. Ex quibus ostendit iacob & heli fratres esse uterinos Iacob quidem ex genere Salomonis: Heli aũt ex genere natan qui accepit uxorẽ & sine liberis decessit: ideo iacob eius frater uterinus ut semen suũ suscitaret & nomẽ eius uxorem duxit ut p̃cipit lex: & ex ea genuit ioseph uirum Marie: qui quidẽ erat filius iacob secũdum naturam & ex genere salomonis & filius heli. Secundũ uero legẽ ex genere natan: Propterea unũ ex euãgeliis refert ioseph filiũ esse Iacob & aliud heli. Ex quibus apparet uirginem Mariã fuisse ex domo regia & tribu iudæ: nec non consanguineã ioseph. Ego hanc rationem negabam: ut pote quæ ex euangelio non extaret & insuper eam dissoluebam cõtraq; probabam bam tribus rationibus. Prima q̃ propositio ipius Cati asserentis leui generasse melchi & panterã (pace eius dicerem non est uera: q̃m melchi erat pater leui & non econtrario. quod

quidem satis apparet ex Luca qui non accepit
generationẽ ex patre ad filiũ scd̃m Matheũ sed
ex filio ad patrẽ quẽadmodũ ait ut putabatur
filius Ioseph qui fuit Heli qui fuit Matã qui
fuit Leui : qui fuit Melchi. Ex quibus elucet
Melchi esse patrẽ Leui. Secunda rõne ꝙ ꝓposi
tio ipsius Cati dicentis ꝙ mortuo Heli Iacob
frater eius uterinus ut suscitaret semẽ & nomẽ
Heli accepit eius uxorẽ. hoc eius itidem pace
esse non potest: qm̃ lege iubẽte ut mortuo fra
tre sine liberis: alter frater accipiat eius uxorem
id accidit cum sunt fratres eiusdem patris qm̃
ipse semen suum & nomen suscitat. Quando
aũt sunt uterini nõ ex eodẽ germine nascunt
neqꝫ semen suscitant nec nomẽ: immo prohibe
tur ab oĩbus doctoribus qui ante & post xp̃i
passiõem fuere. Tertia ꝙ cũ quis ducit uxorẽ
fratris: primo quem ex illa suscipit filio nomẽ
demortui imponere debet scd̃m doctorũ insti
tutionẽ qñquidẽ textus ait eum nomẽ suum
suscitaturũ: & propterea Iacob qui genuit Io
seph non debebat imponer Ioseph sed Heli si
cut demortuus appellabat. His omnibus ra
tionibus propositio Cati mihi nõ placet. Ve
rũtamen magister Alexander in suo argumen

to mihi respōdit uere Luce euangelium omni
modo genealogiam gloriose Virginis Marie
cōtinere: sanctumq; Ioachim fuisse filium He
li. Ego autem illi respondi: si id uerum est cur
Ioachim non nominatur in euangelio quod
dicere debebat qui fuit Ioachim qui fuit Heli
Respondit nō alia ratione factum : quoniam
eo tempore notissimum erat Ioachim filiū esse
Heli: ideo euangelista eius nomen pretermisit
Nostra autem de illo argumento satisfactio
postquam spiritu sancto inspirati ad cogniti
onem ueritatis peruenimus est hec: ipsamque
duobus modis formamus. Prima dicimus ar
gumentū iudei nō habere locum hac argumē
tatione messias nasciturus erat ex domo regia
& tribu iude: ipseq; generandus erat ex mulie
re sine uiro: consequens est matrem eius futu
ram ex domo regia & tribu iude. Quod autē
Messias generandus esset ex muliere sine uiro
tribus testimoniis ꝓbabimus q̄ breuissimis
cum epistole ratio prolixitatem respuat quod
faciemus in ense nostro quē deus ad finem op
tatum perducere permitat. Primū testimoniū
est ipsa auctoritas & secundum est iacob: Ge
nesis cap̄. xlviii. Non auferet sceptrum de iu

da nec dux de femore eius: donec ueniat qui mittēdus est Diuus hieronymus trāstulit qui mittendus est & recte quidem ut declararet sermonem iacob. Verūtamen hebreus habet donec ueniat sylo quod chamechi in concordantiis suis in cōcordantia sylo declarans ait filiū suum. Notādū autem hebreum ī grammatica sua magnū discrimen facere inter demōstrationem masculinā & femininā: Nam si dicturus est filium illius demonstratione masculina ait beno & scribit͗ cum vau idest cū.o. Si autē dicturus est filiū illius demonstratiōe feminina ait bena scriptumq̧ cū he idest.h. hoc autē sylo q̄uis in prolatione dicatur demonstratione masculina idest Sylo: quod iure dici debebat syla scribe id aptarunt: nihilominus scriptum est cum he demonstratione feminina diciturq̧ Syla quod significat filium mulieris: Dicitq̧ textus: Non auferetur sceptum de iuda nec regimen ex societate sua quousq̧ ueniat filius mulieris. Restat nunc declarādum quid significet filius mulieris & descēdemus ad tertiū testimoniū qđ est abrahe. Geñ. cap̄. xv. Generatione aūt q̄rta reuertent͗ huc qui sermo intelligit͗ de annuntiatiōe cū deus nunciauit abrahe

captiuitaté ægypti que figura eſt captiuitatis aiarum in inferno Verumtñ nónulli doctores hebrei declarant has quatuor generatióes qui ſunt anni quadringéti: qm̃ una generatio ſút cétum anni que ratio falſa eſt: qm̃ uel compu taturi ſumus hos.cccc. annos a tpe prophetie uel qñ cepit egypti captiuitas. Quod ſi nos a tpe ꝓphetie & recte numerabimus multũ tpis decurſum eſt ante annos q̃drıngétos. Si uero a tpe captiuitatis non aſcédit ad numeꝝ predi ctum quãdoquidé captiuitas pluſq̃ annis de cem & ducentis non durauit. Quidam alii uo lunt ꝑcipue rabbi Salomon ipſas quatuor ge nerationes eſſe patré & filiũ:nepoté & abnepo tem quæ quidé ratio itidem falſior eſt prima: qm̃ numerare debemus has quatuor generati ones uel a tpe prophetie: uel a tpe incepte cap tiuitatis. Quod ſi eas cõputauerimus a genera tionibus breuioribus ſunt ſeptem. Abraham Iſaac. Iacob. Iuda. Pheres. Soron. & Calep. Si uero numerauerimus a principio captiuitatis ſcd̃m Rabbi Salomoné qui computat. Iuda. Pheres. Soron. & Calep. hoc equidé falſum eſt qm̃ cum ingreſſi ſunt egyptũ Iuda & Pheres eius filius nati erát ut apparet Geñ. cap̃. xlv.

Videndu3 est ergo a nobis quid significet iste quattuor generatões. Dico autẽ in hoc orbe quattuor generatões inueniri. Prima ẽ Ada3 sine uiro & muliere procreatus. Secunda Eua ex homine quide3 sed sine muliere producta. Nos uero dicto Aristotelis edocti contrarioꝝ eandem esse disciplinã cum inueniamus nigꝝ albũ inueniri necesse est. ĩuenimus dulce: amarum inueniatur oport&. & sic de ceteris. consequẽs igiť est ut his duabus generatõibus opposite inueniri debeant. Dico autem cõtrariũ generatõni Ade que sine uiro & muliere fuit: esse petrũ, martinũ. & ceteros huiusmodi q ex homĩe & femĩa geniti sunt. & hec est tercia generatio. Contrariũ uero generatiõi Euæ q̃ pro ducta est ex homine sine muliere: est christus hiesus genitus ex muliere sine uiro. & hæc est quarta generatio. ideo dicit textus: Generatõe autẽ quarta reuertentur huc. id est adueniente quarta generatiõe qui est christus: anime libe rabuntur ex captiuitate inferni & ad gloriam æternam perueniẽt. Propter hanc quartam generationem dixit iacob: Non auferet̃ sceptrũ de iuda quoad ueniat filius fœminæ q est hiesus: qui scdm eundẽ doctorẽ præcipue in pri/

mis litteris ipsius auctoritatis designatur. Re
stat igitur argumẽtum iudei locũ nõ habere.
Secũdo loco ꝓbabimus argumẽtuꝫ magr̃i
Alexãdri p̃dicti: euãgeliũ Lucæ eẽ genealogiã
uirginis Marie: zaccharie ca. ii. iii. &. iiii. in q̃
dã ꝓphetia q̃ incipit: Cãta & exulta filia syon
in q̃ uidit aduẽtũ messiæ ut nos ĩ ense declara
mus. Veruntñ zaccharias cũ uidisset aduentũ
messiæ q ex uirgine nasciturus erat & ex zoro
babele filio salatielis: ideo dicit. Quis tu mõs
magnus corã zorobabel: & educit lapideꝫ pri
mariũ. ꝑ quo intelligit intemeratã uirginẽ ex
qua ꝓcessit messias: ut idẽ doctor ĩ eadẽ auc̃te
asseuerat. Et ideo postilla chaldea Ionathe filii
vzielis sup dicto textu: & educit lapidẽ prima
riũ: refert. Ex ipso lapide ꝓced& messias cuius
nomẽ est æternũ. quod cõuenit cũ euangelista
Ioanne dicẽte: in principio erat uerbũ. Ex his
clarũ ẽ ʒorobabelẽ filiũ salatielis ꝓcessuꝝ ex ĩ
temerata uirgine Maria. hic aũt ẽ ille Zoroba
bel de quo scribit lucas ĩ euãgelio: nõ autẽ de
quo mattheus. cũ sint duo ʒorobabelis filii sa
latielis. idqꝫ ꝓbat ʒorobabelẽ matthei natum
fuisse duabus generatõnibus post transmigra
tionem babylonis: ut ipse ait. Iosias autem ge

nuit geconiam & fratres eius in transmigrati
one babylonis. Geconias genuit salatiel: Sala
tiel autem genuit zorobabel: Zorobabel autē
de quo scribit Zaccharias & Lucas : natus est
ante transmigratōnē babylonis: ut extat Agei
capitulo. ii. Factum est uerbu3 domini in ma
nu Agei prophete dicens: loquere ad zoroba
bel filium Salatiel ducem iuda & ad Iesum fi
lium Iossedech sacerdotem magnum & ad reli
quos populi dicens. Quis in uobis est dereli
ctus qui uidit in domo ista in gloria sua pri
ma & quid uos uidet᷑ ut nunc. Quoniam au
te3 dicit quis ex uobis uidit domu3 ī suo pri
mo ædificio: uidetur zorobabelem uidisse na
tumq3 fuisse ante transmigrationem. Preterea
prophetia ipsius zorobabelis fuit in ipsa trāf
migratione babylonis. Consequens est Zoro
babelem Lucæ & Zaccharíæ: non esse eunde3
Mathei. Ideo reperies in genealogia quam scri
bit Mattheus ex Zorobabele usq3 ad Ioseph
esse undecim generationes non plures. In ista
uero generatione quam scribit Lucas ex Heli
usq3 ad zorobabelem esse plures generationes
propter maius temporis curriculum : quod
fuit in euangelio Lucæ plusquam Matthei.

Ex quibus omibus plane colligit gloriosam uirginem Mariam fuisse ex domo regia & tri/ bu iudæ: uenisseq; p genealogiaz lucæ ut ipse magister Alexander asseruit. Si aűt mihi obii ciatur: cur sanctus ioachim in ipsa genealogia minime nuncupet. dico heli esse ioachim qui duplici noĩe appellabat ut pat& p dictű eliã in presenti responsione. & p haccanã in secűda epistola. Euangelista. n. propriű nomẽ accepit inquiẽs: qui fuit heli. Sacri uero theologi no men uulgare sancti ioachim acceperűt. hoc est qd sentio de generatõe uirginis marie: subiici ens semp me sacroꝝ theologoꝝ opinioni.

Petitio quarta

Item petiit Antoninus ab eodez Rabbeno ut ei notitiã facet & de uirga qua Moises mira cula faciebat. Ex q̃ arbor fuerat excisa: & unde eam nactus fuerat.

Responsum

Respondit rabbenus: ꝙ me rogas de uirga moisi tibi noticiã dari: dicã tibi quod de hoc

reperi ſcriptum a rabbi Simeone filio iohai in mecharhazodoth ita inquiēte. Virga illa qua moyſes & aaron miracula faciebat ī terra ægy pti & poſtea in deſerto floruit gemmaſq; ædi dit: ab ea arbore exciſa eſt quā oſtendit deus moyſi in deſerto ut aquæ amaræ dulces fierēt & hec arbor exciſa eſt ab arbore uitæ quæ ī pa radiſo ſita erat angelorum manibus. quā qdē miſerunt Adæ cum ille miſit Seth filium ſuū ad paradiſum miſericordiā dei imploraturum propter eius peccatum. Dixerūtq; angeli Seth ut plantaret hanc arborē: quæ q̄primū fructū faceret miſericordiæ dei in eum deſcenderent: aperirenturq; portæ cœli quæ ſunt obſeratæ. Hanc autē arborem ſeu potius ramū accæpit Seth plantauitq; indeſerto quē poſtea moyſes inuenit & ex ea uirgam ſuā excidit: atq; ideo uirga dei dicta eſt. Cum autē uenit iſrahel ad marah neq; illius aquas (erant enim amaræ) bi bere poſſent: deus oſtendit moyſi hāc arborē ut illas redderet dulces. Et hæc eſt arbor illa in quam moyſes ipſe ſerpentē impoſuit: ob quā deus uniuerſum orbem saluū facere inſtituit: & mittere miſericordiā ſuā ſup Adam cum ue niet rex meſſias. Tunc enim hec arbor fructū

gestabit quibus secūdo efficient̃ dulces aquæ amaræ purgabūtq͡ʒ primū peccatuʒ: oĩaq͡ʒ deli cta quæ fecerūt facturiq͡ʒ sunt hoĩes. quemad moduʒ dicit textus zacchariæ cap̃. xiii. In die illa erit fons patens domui dauid & habitāti bus hierusalē in ablutionem peccatoꝝ. Postq̄ aūt te docui hoc archanū cuʒ contemplaberis arborē scientiæ boni & mali & insup arboreʒ uitæ quæ in paradiso sitæ erant: & serpentem qui Euam tentaturus accessit intelliges quare uirga moysi in terram proiecta serpens effecta est. moxq͡ʒ per caudaʒ accepta eleuataq͡ʒ a terra uirga rediit & absorpsit oēs uirgas magorum ægypti qui idem faciebāt quod moyses: ut re fert textus zacchariæ cap̃. xiii. Et erit ĩ die illa dicit dñs exercituū: disperdaʒ noĩa idoloꝝ de terra & non memorabunt̃ ultra. Itē intelliges cur deus misit serpentes ĩ israhel in deserto. tū præcepit moysi dixitq͡ʒ Numeri cap̃. xxi. Fac serpentem æneū & pone eum pro signo: q per cussus aspexerit eum uiu&. hoc significat: ut quicunq͡ʒ morsus fuerit a serpente peccatorum respiciens ad serpentē in arbore collocatū sem per uiu&. Et quoniā ex arbore uitæ excisi fue rant arbor & fructus uitam afferent mundo.

hic tamē arbos abſcondet in terra oībus mor talibus ignota. cum autē dominabit in terra ſancta regina Helena omīs iſrahel ī anguſtiis erit & detrimento. quippe ꝙ ab ea perquiret hæc arbor & nulla apud eos extabit noticia: neq; inueniēt quoad deus implebit miſericor dia & ex terra prodire faciet. & repietur una cū his arboribus de quibus dicit Iſaias cap̄. liii. Et dedit cū impiis ſepulturam ſuā. hoc autem erit ut notu; faciat deus ꝗ magna ſint eius mi racula & mirabilia ſua ꝗ fortia.

Petitio quinta

Item interrogauit Antoninus eunde; Rab benum eiq; dixit: inueni Amos cap̄. v. dicēte; Odi & proiæci feſtiuitates ueſtras & nō capiā odorem cetuū ueſtroru;. ꝙ ſi obtuleritis mihi holocauſtomata & munera ueſtra nō ſuſcipiā & uota pinguiū ueſtroꝝ non reſpiciam. Item Malacchias refert ca. i. qs eſt ī uobis q claudat oſtia & nō incēdatis altare meū gratuito: nō ē mihi uolūtas ī uobis dicit dn̄s exercituum. & munus n̄ ſuſcipiā de manu ur̄a: ab ortu. n. ſo lis uſq; ad occaſū magnū ē nomē meū in gen

tibus: & in omni loco sacrificat̃ & offertur no
mini meo & oblatio munda. quia magnũ est
nomen meũ in gentibus dicit dñs exercituum
Ex his textibus extat deo nõ placere sacrificia
q̃ nũc facit israhel. Fac mihi notũ quod naꝫ sa
crificiũ post hæc israhel facturus est.

Responsum

Dixit ei Rabbenus. ꝙ petieris tibi noticiã
dari de sacrificio quod facturus ẽ israhel post
aduentũ messiæ: dicã tibi quod reperi scriptũ
a rabbi Simeone filio iohai in libro qui in ue
stigatio secretoꝝ inscribit̃ ubi ait. Cum semel
ꝓficiscerer ex monte ebal ad mõtẽ gherizin ut
peterẽ gratiã a deo ipsũqꝫ adorarẽ: heliãqꝫ inue
ni stantẽ supra mõtẽ gherezin adorabatqꝫ plo
rans. Ego illi pacẽ dedi: ipse auteꝫ me respicere
noluit. Quod cũ uiderẽ flere cœpi. moxqꝫ uer
tit faciẽ ad me dixitqꝫ. Fili iohai nõ ẽ hora cõ
ueniens: & abiit. Iteꝝ reuersus sum ad monteꝫ
gherizin ipsumqꝫ reperi adorantẽ laudantẽqꝫ
dñm orbis. Tũc uidi ueniẽtes super montem
gherizin octoginta milia legionũ angelorũ &
in unaquaqꝫ legione erãt octoginta milia acie
rum & in unaquaqꝫ acie octoginta milia ange
loꝝ: ferebantqꝫ corã se Abraham. Isaac. iacob.

Moysen & Aaron. Dauid & Salomon & oẽs
reges de domo dauid atq; prophetas & iustos
qui in orbe fuerant. Ipsi autẽ angeli rogabãt
deum dicentes. Recordare abraham & isaac &
israhel seruorũ tuorꝝ quibus iurasti per temet
ipsum. Abraham aũt isaac iacob adorabãt di
cebantq;. Nõ nobis dñe nõ nobis: sed noĩ tuo
da gloriaȝ. Reges uero ex domo dauid & pro
phete dicebant. Tu enim pater noster & abra
haȝ nesciuit nos: & israhel ignorauit nos. Tu
dñe pater noster redemptor noster. Tũc uidi
montẽ ebal trementẽ & ad eũ accedentia nona
ginta milia demonũ: qui currentes festinãtesq;
dicebant. O mundi dñe recordare ꝙ ĩ hoc mõ
te dederis maledictionẽ dicẽs. Maledictus ho
mo qui facit sculptile & conflatile abbomina
tione dñi. Item dixisti. Maledictus qui non ꝑ
man& ĩ sermonibus legis huius nec eas opere
perficit. Tũc exiit uox e cœlo dixitq; Qũo mi
seret̃ pater filiorũ: misertus est dñs timẽtibus
se. Extemplo cũ sũma lætitia & gaudio patres
reges omnesq; ꝓphetæ & iusti induerunt se sa
cerdotis more accesserũtq; ad Heliã: eũq; secuȝ
duxerũt. Helias uero induit se tanq̃ summus
pontifex. omnesq; deũ laudabãt: Helias auteȝ

rem sacram faciebat. At ego ignorabam quod nã essꝫ hoc sacrificiũ. Deinde oẽs angeli heliã comitabant̃. reuertentes autẽ ad locũ ubi morabatur: & postea ad patres Reges & iustos. Postq̃ aũt recessere uidi heliam hilarem ridentemq; : cui pacẽ dedi dixiq;. Pax dñi nr̃i sit sup te: & pax tua dñe sit super me. reddiditq; mihi pacẽ dixitq; Pax dñi orbis sit super te & super uniuersum orbẽ. Tunc dixi: dic mihi domĩe quare cum primũ inueni dominationẽ tuam plorantem dediq; tibi paceꝫ: non respexisti & abiisti: nunc aũt uideo te dñe ridentẽ & hilarẽ illi uero angeli & animæ patrũ & iustorũ cur in monte gherezin morabant̃ & demones in monte ebal. Respondit: fili iohai ter in ebdomada conueniũt omnes animæ patrũ Regum & iustorũ secum ferentes omnes angelos q̃ seruiunt eis assistuntq; : rogantes ipsum ut filiuꝫ sanctum suum mittat & redimat omẽꝫ israhel feratq; ad terram sanctam: idcirco eũ orãt dicẽtes. Recordare abraham isaac & israhel seruoꝝ tuorum. Diaboli autem ueniunt ut illis obsistant & aduersentur. Ideo angeli monti gherezin insidebunt: quoniam in eo date sunt benedictiones. Diaboli uero in monte ebal mo

rabantur: quia in eo dedit deus maledictões israhel. ipsiq; assidue in memoriã reuocabant omnia delicta & peccata quæ fecit ipse israhel in hoc mundo. utpote qui adorauerũt idola: ideoq; dicebant. Maledictus homo qui facit sculptile & reliqua. & maledictus homo q nõ permanet. Et quia cum primum mihi obuius fuisti non erat placatus deus: & diaboli efficie bant quominus Messias ueniret. idcirco flebã atq; non respexi. Nunc autem quia uenerunt patres ad filium sanctũ dei: ipsumq; rogaue rũt ut ipsemet una cũ eis patrem rogaret ut eũ mittat ad redimendũ illos. Quod factum est. Deusq; preces eorũ exaudiuit: neq; respexit ad demonũ uerba. prodiitq; uerbũ ab ipõ ex hac hora ad ducentesimũ annũ deũ missurũ fi lium sanctũ suũ regẽ ut redimat uniuersũ ter rarum orbem. Idcirco uox quæ e cœlo prodiit intonabat: Quomodo miseret dñs pater filio rũ: misertus est dñs sup timẽtibus eũ: q̃q̃ isra hel salutẽ nõ mereat. Ideoq; lætus erã & ride bã. Tũc dixi: illud sacrũ quod faciebatis corã deo quod nam erat? Respondit: hoc est sacrifi cium quod postq̃ ueniet Messias facient sacer dotes corã deo. Tũc cessabũt oĩa sacra quæ

prius fiebant. facient autem ſacrificium ex pane & uino. Quod cum primũ ſacerdotes exercebunt: omnes angeli cœli audientes illa ſacra ſanctaq; uerba prodeuntia ex ore ſacerdotum intelligenteſq; inuidebunt mirumĩmodum illis & contremiſcent: iratiq; omnes ad deum uenient dicentes. O mundi domĩe q̃magna eſt laus iſta quam dediſti iſrahel qui peccatis pleni ſunt: quod non dediſti nobis qui coram te a peccatis ſumus ĩmunes. Deus reſpondebat illis: dicebatq;. Non eſt uobis locus inuidiæ ĩ iſrahel quandoquidẽ uos oratum pro illis acceſſiſtis. quoniã autẽ illi pccatores ſunt & ad peccandum procliues ut illis peccata remittã Meſſiã miſi docuiq; hanc excellentẽ laudem. uos uero qui peccare nõ poteſtis nõ indigetis hmõi laude. Tũc angeli ab ira diſcedent & dicẽt. Dñe dñs nr̃ q̃admirabile eſt nomẽ tuũ in uniuerſa terra: qm̃ eleuata ẽ magnificẽtia tua ſup cœlos. Tũc deus miſericordia implebit & v̇tute ingẽti ſãctoꝝ v̇borũ q̃ ab ore ſacerdotũ manabũt. illud & omne ſacrificiũ quod ĩ una q̃q; ara celebrabit ĩ corpus xp̄i cõuertet. Tũc angeli diuerſis inſtr̃is corã deo laudes maxĩas edent dicẽtes. Sãctus ſanctus ſãctus dñs deus

ſabaoth. pleni ſunt celi & terra gloria tua. Fe/
lices atq; beati ſunt ſacerdotes q̄ hoc ſacrificiū
faciēt deo ſuo. atq; ideo oport& eos eſſe caſtos
& ſanctos: ut refert textus leuitici cap. xx. pa/
nes dei ſui offerent & ideo ſancti erūt. Ego aūt
Neumia filius acchane dico q̄ ſi aliquis mor
talium poſſet audire & percipere cantum adeo
ſuauē atq; melliſluū quē angeli concinūt: aīa
ſeiungeret a potētiis corporis: & cum illa can
tus dulcedine coniuncta interiret.

Poſtilla.

Ego autem ipſe traducens in libro qui in
ſcribit Mechelta duas auctoritates reperio ſu
per textum Numeri cap̄. xxviii. Precipe filiis
iſrahel & dices ad eos Oblationē meā & paneſ
& incenſum odoris ſuauiſſimi offerte per tem
pora ſua. hec ſunt ſacrificia que offerr̄ debetis
Agnum zc̄. Sed anteq̄ illas auctoritates in me
diū afferamus notam faciemus differentiam q̄
eſt in dicto textu inter traductiōem diui Hie
ronymi & hebraicam que ita ſonat: Precipe fi
liis iſrahel & dices ad eos Oblatiōem ex pane
meo & incenſum odoris ſuauiſſimi reſpicietis

offerre me per tempora ſua: & dices ad eos. Sacrificia quæ offerre debetis agnus &c̃. Auctoritatũ uero prima eſt iſta: ait rabbi Iohai. Tempore meſſiæ omnia ſacrificia ceſſabunt: ſacrificium autẽ panis & uini nunq̃ ceſſabit. Sacrificium uini extat per textũ Geneſis cap̃. xxviii. Ligans ad uineã ciuitatem ſuã: id eſt corpus ſuum. quia corpus eſt ciuitas animæ. Itẽ dicit textus iudicũ cap̃. ix. Nunquid poſſum deſerere uinũ meum quod lætificat deũ & hoĩes. Etſi homines lætificat: deo aũt in quo læticiã affert? In ſacrificio quod de ip̃o fiet. Sacrificiũ aũt panis appar& ex textu pſalterii. p̃s. lxxi. Erit palma manus frumenti in terra in ſũmis montiũ. Item dicit textus numeri. xxviii. Oblationem ex pane meo & incenſum odoris ſua uiſſimi reſpicietis offerre me in tempora ſua: id eſt tempore meſſiæ. & dices ad eos: Sacrificia quæ offerre debetis agnus &c̃. hoc eſt ſacrificium quod impræſentiarũ facietis. Erit autẽ hic panis duarum facierum: de quo ſcribitur Geneſis capitulo. xxv. Panis facierum coram me ſemper. Cur autem dicatur panis facierum ait rab Iuda. Quia trãſmutabitur ex ſubſtantia panis cum ſacrificabitur in ſubſtantiã cor

poris messiæ qui descendet e cœlis: & ipse idez erit sacrificium: Ideo dicit. Respicietis offerre me: eritq; inuisibilis atq; impalpabilis. Cuius rei fidez facit sedes Heliæ. & magistri asserunt ideo dictum panem facierum: quia in ipso sacrificio erunt duæ substantiæ diuinitas & humanitas. Id declarauit rab Cahana: dicens. Iacob ait Genesis capitulo quadragesimonono, Ligans ad uineam ciuitatem suam: & ad uitem o fili mi asinam suam: lauabit in uino stolam suam: & in sanguine uuæ pallium suum Rubiores sunt oculi eius uino: & dentes eius lacte candidiores. Quæ uerba uidelic&: ligãs ad uineam ciuitatem suam: ostendunt quod in sacrificio quod fiet ex uino nonsoluz transmutabitur in substantiam sanguinis Messiæ sed etiam mutabitur in substantiam corporis eius. Verba autem illa: Et ad uitem o fili mi asinam suam: significant quod diuinitas & dei filius unietur asinæ: id est materiæ suæ. quoniam asinus hebraice chamor materialis interpretatur. Præterea quemadmodum asinus fert onera & uestes uiatorum: ita rex Messias delicta totius orbis super se portabit: ait Isaias capitulo quinquagesimotercio.

& dñs posuit in eo iniquitatẽ oĩum nostrum
Illa autẽ uerba Lauabit in uino stolam suã: &
in sanguĩe uue pallium suũ: est eadem sñia di
uersis uerbis: qm̃ stola idest uestimentũ dicit
materiam quemadmodum ait Iob cap̃. x. Pel
le & carne uestisti me. & in sanguĩe uue palliũ
suum idest diuinitatẽ: quia sicut uestimẽtum
hoĩem circumdat: ita deus totum circuit orbẽ
Rubriores sunt oculi eius uino & dentes eius
lacte cãdidiores: hoc est in sacrificio quod fiet
ex pane non obstante ꝙ album sit ueluti lac:
mutabit͛ ex substantia panis in substantiam
corporis Messie: eritq; in ipso sacrificio substã
tia sanguinis Messie & rubrũ ut uinum. Erũt
item in sacrifitio uini sanguis & caro Messie:
& eadem erunt in pane qm̃ Messie corpus nõ
potest diuidi: idq; ratio postulat Nam si caro
& sanguis diuisa essent distinguerent͛ abinui
cem: Corpus aũt messie non põt diuidi ut ait
textus Exodi cap̃. xxii. Nec substãtiam illius
confringes. Preterea caro sine sanguine & econ
uerso sũt res mortue: Corpus aũt messie post
resurrectionẽ qm̃ erit glorificatũ semper uiuet
& hoc est illud Dauidis: Rex israhel semp̃ ui
uit. Oculi autẽ & dentes ideo nominantur in

textu ut uenuſtior fiat oratio & ſenſus occulte tur. Secunda auctoritas in eodem textu ſic ait Dicit rabbi phenes filius iahir: tempoꝛ meſſie oĩa ſacrificia ceſſabunt: & ſacrificiũ panis & uini nunq̃ ceſſabit ut ait textus Gen̄. xiiii. Et uero melchiſedech rex ſalem excepit panem & uinum: Melchiſedech id eſt rex meſſias & dicit melchi rex quia eſt rex totius orbis. Sedech id eſt iuſtus. quoniam mittet iuſticiã ſuã & gratiam ſup uniuerſum orbem: ut ait textus pſalmiſte pſalmo. lxxxiiii. Veritas de terra orta eſt & iuſticia de celo proſpexit. Rex Salem id eſt hieruſalem ſuperni Excepit panẽ & uinũ: hoc eſt ſeparauit a ceſſatiõe ſacrificioꝝ ſacrificiũ panis & uini ut ait textus pſalmiſte pſalmo. cx. Tu es ſacerdos ineternuꝫ ſecundum ordinem melchiſedech. Hactenus uerba dicte auctoritatis. Notandũ aũt in prima aucte quod ait doctor: Ligans ad uineã ciuitatem ſuam: Sãctus hieronymus tranſfert pullũ ſuum qm̃ hiro hebraice ſignificat pullũ & ciuitatẽ: Quod uero idem doctor ait. Erit planta manus frumẽti in terra. Idem hieronymus trãſtulit firmamẽtum in terra de quo nos in enſe afferimuſ rationem Ionathas itidẽ filius Vzielis ĩ ſua gloſa caldea

in eundem textũ ait. Erit ſacrificium frumenti in terra in uertice montiũ populi. Vertex autẽ montiũ populi ſunt ſacerdotes qui ſunt mon tes populi. Præterea in mideas coheleth: id eſt in gloſſa eccleſiaſtici ſup textũ Eccleſiaſtici pri mo: Qui fuit & etiaꝫ erit: ait rabbi Barachias. Quẽadmoduꝫ fuit redemptor primus: ita erit redemptor ultimus. Redemptor eniꝫ primus dedit eis manna: ut ait textus Exodi cap. xvi. Dixit aũt dñs ad moyſen. Ecce ego pluam uo bis panes de cœlo: ita redemptor ultimus erit planta manus frumẽti in terra. Quem aũt idẽ doctor appellat paneꝫ facierꝝ: diuus Hierony mus uocat panem propoſitõis: & itidẽ diuus Paulus in ſuis epiſtolis. Optima utriq; ratiõe quoniã ponebant hũc panẽ die ſabbati in ue ſperis ſupra menſã tabernaculi ante ſancta ſan ctorum. erantq; duodecim panes: ipſoſq; duo bus ordinibus proponebant ſex pro quocũq; ordine. & illic octo diebus detinebant̃. Sequẽ ti uero ſabbato in ueſperis tollebantur: & alii ſex denuo proponebantur. ut ſonat textus Le uitici. xxiiii. Accipies quoq; ſimulã & coques ex ea duodecim panes qui ſinguli habebunt duas decimas. quorum ſenos altrinſecos ſuper

mensam purissimam coram domino statues: & pones super eos thus lucidissimum. ut sit panis in monimentum oblatõis domini per singula sabbata. mutabũtur coram domino suscaeptis a filiis israhel foedere sempiterno. eruntq; Aaron & filiorum eius ut comedant eos in loco sancto: quia sanctum sanctorum est de sacrificiis domini iure perpetuo. Hoc autem totũ figura est hostiae cõsecratae. Nam quod ĩ unoquoq; ordine sex panes propositi erãt: ostendit unã quanq; hostiam sex uicibus per manus sacerdotis trãsire debere. Et primo anteq̃ missa ĩcipiat recognoscere debeat an hostia immaculata sit Secundo cum eam offert. Tercio cu3 consecrat & eleuat. Quarto cum signat anteq̃ dicat: Praeceptis salutaribus moniti & diuina institutione formati &c. Quinto cum facit particulas. Sexto cum eam sumit. Quod uero erant duodecim panes numero duodecim tribuum & duodecim parochĩaru3 israhel: significat unũ quenq; sacerdote3 habere debere assidue apud se totidem hostias quot sunt parochiae in oppido suo. ea quidẽ rõne: ut si eueniret quod deficerent hostiae in ecclesiis aliarum parochiarum: ĩuenirent ĩ ipso tot hostiae ut sacrificiũ nõ cesset. Et

ꝙ panes in duobus ordinibus propositi erant significat sacerdotē non debere in una tm̄ pixi de hostias retinere sed in duabus: quia siquid macule accideret in una altera mũda remaneat Quod aũt panis ille in mensa ponebatur ante sancta sanctoꝝ & archam fœderis que sunt lo ca sanctissima: figurat sacerdotes tenere debere hostiā in sũma ueneratiõe & sanctitate. Quod uero ait rab iuda corpus messie futuꝝ in ipso sacrificio inuisibile atq; inpalpabile idq; sedez helie testimoniũ facer̄: quia doctores hebrei re ferunt deũ dedisse hanc prerogatiuam helie ne posset aliqua circũcisio fieri in qua ipse non in teruenirent ut nos in dicto ense ꝓbamus. Et id circo doctores cõstituerũt ut cum circũcisio fa ciẽda est due sedes ornatissime collocent̄. Vna in qua sedeat qui tenet infantē. Altera remane at uacua in qua nemo sedere possit: quia in ea sessurus est helias. Quod si obiiciat̄ iudeo id uerum non esse: cum nõ uideas illum neq; pal pes: Respondet heliam illic esse inuisibilē atq; inpalpabilē idq; sacramento quoddã nõ locali ter fieri. Illud aũt ꝙ rab Cahana affert ad ꝓbã dum panē transmutari in substantiã carnis & sanguinis messie per textum. Rubriores sunt

oculi eius uino ait rubrũ hebraice dici achlili
quod est equiuocũ & rubꝝ sonat & pulchrũ·
Quod aũt dicit corpus messie nõ posse diuidi
idq3 probat p textũ. Nec substantiam illius cõ
fringes illud est ꝑpterea ꝙ substantia hebraice
dicitur hecem estq3 equiuocũ qd significat sub
stantiam & os. Diuus uero hieronymus dixit
os: referens illud ad agnũ pascalẽ cuius nullũ
os frangendũ erat. Iste aũt doctor accepit figu
rate pro corpe xp̄i ideo dixit substantiam. Qd
autẽ dicit corpus messie post resurrectionẽ glo
rificatũ fore semp uiuũ: ideo est quia doctores
hebrei aiunt unũ ex noibus messie esse Dauid
idq3 probant per textum hieremie cap. xxx. Et
seruiẽt dñõ suo & Dauid regi quem eis suscita
bo. Et quia dicit suscitabo tẽpore futuro & nõ
preterito: aiunt unũ ex noibus messie futuru3
Dauid. & Ionathas filius Vzielis in glossa cal
dea dicit: Et seruient dñõ deo suo & messie Da
uid regi eoꝝ. Et ideo ipse doctor dicit: hoc est
archanũ Dauid rex israhel semper uiuit. Qd
uero rabbi phenes in secunda auc̃te ad probã
dum sacrificium panis & uini nunq̃ cessaturũ
affert textum dicẽtem. Et melchisedech rex salẽ
excepit panem & uinum: Dico diuũ Hierony

mū dixisse proferens quod significat foras uel procul tulit panē & recte quidem: Sed doctor ipse declarat panem & uinū illud excepisse & segregasse a generibus aliorꝫ sacrificiorꝫ q̄ cessatura erant.

Petitio sexta.

Item petiit Antoninus ab ipso rabbeno ut illi notū faceret cur israhel uocatus fuerit populus dei peculiaris.

Responsum.

Respondit rabbenus quod petiisti cur israhel uocatus fuerit populus dei peculiaris dicā tibi quod reperi scriptū a rabbi Simeone filio iohai in libro mechar azodoth ita inquiente. Cepit rab esaia sermoneȝ & dixit ueh tibi moab perdidisti popule chamos dedi filios eius ī libertatē & filias in captiuitateȝ ue illis ue illis israhel qui uocati sunt p̄res totius orbis & humani generis & insup populus dei peculiaris Nam ante mundi creatiōem prospexerat deus dixeratq; adam peccaturum: eiusq; mandatum trāsgressorum: & ob id totum orbem condem

naturũ: atq; ideo deus dicebat se mundũ nolle creare. Verbum aũt eius instabat esse creandũ. Videns aũt deus ex israhel excidendam esse petram sine manibus & hec est petra primaria ex q̃ messias futurus est qui extẽdet misericordias suas super totuʒ orbẽ & ob id uocatus est israhel pater totius orbis & populus peculiaris. huius autem petre dilectione & messie filii Dauid regis eoꝝ creauit deus hunc orbem: ob qd quidẽ archanum ait hieremias cap. xxxiii. Nisi pactũ meũ diem ac noctem leges cœlo & terre non posui. his auditis cepit flere Rab oseya dixitq; ue illis: ue illis: ue illis impiis: iniquis homicidiis israhel: quorũ amore ut peccatũ illis dimittat deus mittet filiũ sanctũ suũ & carne hũana se induet. Ve illis quia propter eorũ prauas operationes erũt rebelles huic messie & respiciẽt dicta quibus imperabit ut mundificẽtur aq̃ mũdificatiõis ad purganda eoꝝ peccata ipsi aũt nõ incidẽt in uiis gratis deo: nec faciẽt uolũtatẽ eius atq; ingẽti iracũdia perciti eũ occidẽt tunc aĩa eius descẽdet ad inferos in qbus triduo deget: ut illinc educat oẽs aĩas patrũ iustorumq;. hoc aũt est quod refert textus Geñ. cap. xlvii. Eego ascendam tecum in ægyptum

& ego inde adducā te reuertētem: & hoc faciet deus ut eos in paradisum deducat sintq; læti i gloria dei ut ait textus Osee capit. vi. Viuifi cabit nos post duos dies: in die tertia suscita bit nos & uiuemus in conspectu eius post tri duum uero spiritus & anima messiæ reuertet᷑ ad corpus suum & exibit ex illo lapide ī quo erat sepultus ut dicit textus Exodi cap. xxxiii. Ecce inquit est locus apud me & stabis supra petram: cumq; transibit gloria mea ponā te in foramine petræ: Versabitur autē cū iustis qui audiēt præcepta eius. xl. diebus in figuram il lorum. xl. dieꝝ quibus fuit in deserto ad affli gendum aīam suam anteq̄ eum occiderint. his peractis ascendit in celum sedebitq; in dexterā dei ut cecinit psalmista. psalmo. cix. Dixit dn̄s dn̄o meo sede a dextris meis. Post uero dies de cem ad perfectionē. l. dierum mittet spiritū san ctum e cœlis super iustos ut confirment᷑ in fi de sua moxq; illis precipiet eant doceantq; oēs hoīes legem eius quemadmodu3 refert textus Ezechielis cap. xxxvii. Et spiritū meum ponā in medio uestri & faciam ut in preceptis meis ambuletis & iudicia mea custodiatis & opere mini. hi autē. l. dies sunt in figura illorum. l.

dierum quibus israhel agnum pascalẽ occidit & exiit de terra ægypti in qbus deus misit spiritum sanctũ super eos: deditq eis legẽ sanctã ut essent firmi in fide sua: ut ait textus Exodi cap.xix. Iam nũc ueniam ad te in caligine nubis ut audiat me populus loquentem ad te: & credat tibi ĩ perpetuũ. Ex israhel qui nõ crediderint his uerbis: deus ita percitus effundet eã super eos: iurabitq in sanctitate sua eos nõ habituros salutẽ nec in paradiso cum illo mansuros ut ait textus psalmiste psalmo: xciiii. Quadraginta annis offensus fui generationi illi: & dixi semper hi errant corde: & isti non cognouerunt uias meas ut iuraui in ira mea si introibunt in requiã meam. Item in hoc orbe disiũgentur a deo amittentq suum imperium. & dispersi per uniuersum subiugabuntur: imperabuntq illis serui seruorum neq uocabunt amplius patres totius orbis. nec populus peculiaris: sed populus quẽ eorum deus odio habuit: eosq expulit a se cum furore. Item non assequẽtur gratiam cum iustis resuscitãdi in mundo futuro propter quos inquit psalmista psalmo primo Ideo non resurgẽt impii in iudicio neq peccatores in consilio iustorum. Alii aũt

populi & generationes quæ idolum coluerũt
seq; flexerunt chamos eorum deo non perditum
ibunt eo modo quo iste qui non credit in eo:
quãquidẽ ii qui idola coluerũt: cũ ueniet messi
as conuertent se ad eius obsequia & pcepta &
filii hoc est eorum potentie que proueniũt ex in
tellectu & angelo bono auidæ sunt & cupidæ
bonarum actionũ ut placeant deo. has aũt poten
tias liberas statuent: neq; diabolo subicient. Fi
lie autẽ id est potentie corporee que ex angelo
malo prouenient: suntq; auide uoluptatũ cor
poraliũ: eas in captiuitatẽ redigent ut angelo
bono subiecte sint ideoq; hac prerogatiua gau
debũt ut uocent populus dei: ipsumq; lauda
bunt: ut refert isaias cap. xliii. populũ istũ for
maui mihi laudẽ meã narrabit. Ex israhel ue
ro qui audient precepta eius nanciscent glori
am orbis futuram ppter qd dicit textus isaie
cap. lx. Populus aũt tuus idest oẽs iusti in per
petuũ hereditabũt terrã. Germen plantatiõis
mee: opus manus mee ad glorificandũ. Hacte
nus ṽba doctoris: Ego aũt Neumia qa cõspe
xi hunc doctorẽ sub obscure locutũ: aliquam
partẽ suorum uerborum declarare curaui. Notabis
ergo q dicit israhel uocatum fuisse populũ pe

culiarem: esse ob quãdam illi insitam proprie tatem nobis ignotã. Est aũt ut idem doctor re fert: quia ex eo excidetur petra sine manibus q̃ est petra primaria & mater regis messie: hoc aĩaduerte diligẽter & intellige. Item refert pro pter hoc archanum ut ait textus nisi pactum meũ diem & noctem leges celo & terre non po sui. Item notabis ꝙ cũ scieris nomen petre hu iusce eiusqꝫ filii ratione arithmetrica: inuenies ascendere ad numeruꝫ berith uidelicet pactũ. Tuncqꝫ intelliges archanũ hmõi Nisi pactuꝫ meum diem & noctem. Item intelliges archa num textus Deuteronomii capitulo.xxxi. Ec ce dormies cum patribus tuis & populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingredietur ut habitet in ea Ibi derelinquent me & irritũ facient fœdus quod pepigi cũ eo. Huiusqꝫ uerba rabbi Neumie.

EGO VERO PAVLVS traductor uidẽs uerba ipsius Neumiæ primi doctoris esse ob scura: institui illa extendere & enodare. Dico autem illum doctorem ideo sensisse israhel di ctum populũ peculiarẽ ob quandã eius ꝓprie tatẽ nobis incognitã. idqꝫ ꝓpterea est ꝙ unũ

quodq; agens in aliud agit uno ex tribus modis. Aut enī hoc agens operatur quātitate uel qualitate uel q̄dam ꝓprietate in eo sita. Id aūt quod opatur quantitate est exemple grā tanq̄ cibus quē si supra modum quispiā capiat incidet ī stomachi dolorē. Si aūt debito cibo fraudetur: in ethicam. Quod uero operatᷣ qualitate est ignis qui calefacit & nix quæ frigefacit: qui alterꝝ est calidum caliditate: alterū frigidū frigiditate: que sunt qualitates. Id autē quod operatur proprietate est tanq̄ magnes quæ trahit ad se ferrum: & lapillus quē uulgo turchinam uocant: quā si gestauerit quispiā: deq; loco sublimi forte deciderit: si frangēda sunt mēbra frangitᷣ lapillus & gestans remanet illesus Vel tanq̄ amethistus qui dum gestatur prohibet ebrietatem: & sic deinceps multe proprietates que in lapillis & gemmis reperiuntᷣ: que si quis interroget cur eam faciāt operationē eoꝝ proprietatē esse respōdebimus. Cuius rei ratio est nobis cognita. Huic simili diuisiōe doctores hebrei precepta legis diuidūt in tres partes dicentes: Aliqua esse præcepta quæ si nunquā deus præcepisset nec unq̄ litteris mandata fuissent: intellectus cogit ad faciēdū ut sunt hono

rare parentes non occidere non furari & cetera hmõi: hec aũt similia sũt rebus opantibus q̃lĩ tate. Sunt item alia præcepta que si scripta nõ fuissent: intellectus non cogit ad faciendũ: Ve runtñ postq̃ scripta sunt intellectus facere com pellit: quippe ꝙ ratio dictat esse facienda: hæc aũt sunt celebrare pasca & ceteras festiuitates: Sabbatuȝ custodire suntqꝫ ista similia rei que quantitate operatur. Nam nos anteq̃ ratiõem sciamus uidentes cibũ dare homini nutrimen tum & uires: possumus dicere ex multo cibo multũ nutrimenti & uiriũ prouenir̃. Veruntñ quia uidemus ex superfluo cibo nocumẽtum afferri: intellectus imperat nõ ultra modũ capĩ Sũt & alia p̃cepta quæ anteq̃ scripta essent nec postea intellectus non imperat faciẽda quippe ꝙ nulla ratio in eis inuenitur: ut sunt non in dui lino lanaqꝫ consutis & cõficere uaccam ru brã cuius cinis hoĩem mundũ reddebat ĩmun dum & ecõuerso & his similia. hec aũt p̃cepta lex appellabat fora & consuetudines: aiuntqꝫ doctores ita nuncupari: qm̃ ignorat̃ ratio: & uoluntate regia constant atqꝫ subsistunt: Ego tñ & si doctores dicũt nullã rõnem esse: nobis incognitã esse contendo que notissima est deo

qui constituit uiditq; illa iustũ esse obseruari. Eadẽ uero ratio est in proprietatibus lapillorum. quæ si nos lateant: compertæ sunt tamẽ deo qui mundum plasmauit & unicuiq; uim suam indidit. ipseq; call& cur magnes ferrum trahat. & sic de reliquis. Ideo psalmista cecinit ps. lxxx. Quia præceptuʒ in israhel & iudiciũ deo iacob. Sẽsus est: præcepta quæ sũt israhel id est quæ non constant ratione sed uoluntate dei: deo qui præcepit est iudiciuʒ & ueluti res quã intellectus imperat ut iudicia. De his enĩ tribus operatõnum generibus dixit deus israhel Deuteronomii cap̃. vii. Te elegit dñs deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cũctis populis qui sunt super terram. non quia cũctas gẽtes numero uincebatis uobis uinctas est dominus & elegit uos cum omnibus sitis populis pauciores. Sensus est: Vere q deus elegerit uos populuʒ suũ est propter quandã proprietateʒ quæ in uobis inuenit. q si dicere uolueritis ꝓpter numerũ: falsum erit. cũ dicat: non quia cunctas gẽtes numero uincebatis. Sed si contendere uolueritis ob qualitatẽ uestrarum operationũ sanctaꝝ: itidẽ falsum erit. naʒ deuteronomii ca. ix. ait: Neq; enĩ ꝓpter iusticias

tuas & æquitatē cordis tui ingredieris ut pos
sideas terras eorū. Ergo nō erit ob aliam causā
nisi ob ꝓprietatem illis insitam: ut diximus.
Illa autē est intemerata uirgo Maria ex eis na
scitura: quemadmodum idem doctor asseruit
Quod autem ille refert: Cum scieris nomē pe
træ huius & nomē regis Messie: inuenies rōne
arithmetrica ascendere ad numeꝝ berith. tūcq;
intelliges archanū illud: nisi pactum meū diē
ac noctem leges cœlo & terræ non posui. Asse
ro hāc petram esse matrem Messiæ: quēadmo
dum & ipse Neumia testatur. & hæc est petra
primaria ex qua rex Messias prodiit. Eius aūt
nomen est Maria: & nomen regis messiæ quo
nuncupant eū gētes quæ fidem suā sectati sūt
est Iesus. ut declarauit idē doctor in tercia pe
titiōe. Et ideo rabbi Neumia obscure locutus
nō declarauit uerba quæ iā in tercia petitōne
enodauerat: ut diximus. Idcirco īuenies iesum
& mariā rōne arithmetrica ascēdere ad nūerū
berith: id est pactū. hoc quidē modo iesus &
maria scdm hebreos cōficiūt nūeꝝ sexcentū &
duodecī. & berith id ē pactū nūerus ē sexcētū
duodecī eodē modo. huius aūt numeri mētio
est nō uulgaris apud Cabbalā. q̄ quotiēscūq;

hmōi numeros nancisci pōt plurimi facit iisq̃ adhibet fidem non medioc:ē: ob quod textus hieremie ita interpretatur nisi pactum meū id est nisi amore mei Iesu atq̃ Mariæ diem & noctem leges celo & terre non posui: hoc est non creassem mūdum: Cuius rei ratio est ob peccatum adæ: hoc aūt est quia finis cur deus mundum creauit est homo. finis uero hoīs est salus & paradisus. Peccatū Adæ totū orbem cōdemnauit: ideo deus dicebat mūdum nolle creare: Verbū aūt dei hoc est filius eius semper creandum esse contēdebat: quippe q̄ accepta humana carne ignosceret illi delictum: ideoq̃ amore Iesu & Marie deus mundū creauit. Quod aūt idē doctor dicit etiam intelliges archanū & populus iste cōsurgens fornicabit' post deos alienos in terra. Dico in hoc textu maximū esse archanum quod deus ad moysen inquit. Ecce tu dormies cum patribus tuis sensus est. postq̄ a uita discedes hic populus consurget & fornicabit' id est errabit. Error aūt eoꝝ erit quia dicēt iesum & Mariā esse idolatrias & deos alienos ī terra: & in hoc errabunt: meq̃ derelinquēt: facientq̃ irritum pactū meum. Ideo reperies deos alienos in terra: in hebraico dici elo henechar

anteq̃ diem extremũ clausisset: & Amon filius eius regnũ tenebat noie suo. Idcirco scribæ eũ hoc munere donauerũt: eũq; annũ & decẽ mẽses quibus regnauit addiderũt duobus mensibus quibus regnauit post patrẽ. scripseruntq; duos annos eiq; uoluerũt adnumerare annum illũ & decẽ mẽses patris cũ adhuc uiuer&. subdidit Antoninus: Cur deus accepit nũe℞ quadragenariũ & nõ aliũ ad ꝓrogãdũ tempus destructõnis hierusalẽ post suã passionẽ? Respõdit rabbenus: Accepit deus nume℞ quadragenariũ rõne illo℞ q̃nquaginta die℞ quibus factus homo in peccato originali ĩ utero matris morat̃ ad mẽbro℞ compositionẽ. Et quia rex Messias uẽturus est ad relaxandũ hoc delictũ inferendũq; aĩas paradiso: ideo. xl. annos expectabit: uno die ꝓ quolibet anno. quẽadmodũ exploratissimũ exploratores quos misit israel ad inquirendã terrã ꝓmissionis ad ueritatẽ indagandã. de quo deus dixit eis: Et q̃a. xl. dies in itinere morati sunt cũ cogitatõne maledicẽdi terræ sanctæ: asserẽtes quicq̃d deus dixerat esse falsũ: ideoq; ĩ eã ingredi nolebãt. Omne id figuratum est de israel qui obloquent̃ de rege messia: dicẽtq; falsas esse pollicitatõnes eius de

ipsis in paradisum inferẽdis:& idcirco deus ex pectabit annos.xl.queadmodũ alios.xl. p̄sto latus est israhel ĩ deserto ne ingrederent hieru salem anno uno ꝑ quolibet die. Veruntñ qui post illos uenient ingredient hierusalẽ inferio rem si non iudurabũt corda ut p̄res eoꝶ:ita & illi qui sese inficiẽt in nece regis messie non in gredient hierusalem supernã.his exceptis qui subsequent si ad eũ se cõuertent expectabũtq̄ annnos.xl.

ABSOLVTE sunt octo petitiões q̄s Anto ninus cõsul urbis Rome a rabbeno haccados percõtatus est:q̄ quidẽ fili mi nota faciũt max ima archana & articulos necessarios perfectiõi atq̄ saluti aĩe tue.Eas notabis diligẽter atq̄ cu stodies.Igit haccana fili mi cognosce messiã de um patris tui.illi obsequiũ p̄sta & adora:neq̄ ab eis uiis discedas atq̄ p̄ceptis. hec seruãs eris unus ex eius fidelibus filiis & seruulis & tan/ dem regnũ eius adipisceris ipeq̄ uerus messias & uerus deus suũ spiritũ sanctũ ad te mittet.

Haccanæ filii Neumiæ ad cognitionẽ generatiõis xp̄i Epistola.

Loria sit & honor primo rerũ inuẽto ri q̄ in primordio suoꝶ opeꝶ ueram

uiã inuenit & eius diuinã subiit mentẽ: mitterẽ ad nos messiã iustũ suũ ut eius intercessiõe infelix homo felicitatẽ eternam assequeret᷑. Nam ꝑpter peccatũ Adæ qđ ğue admodũ erat nulla alia rõne fieri posse uidebat᷑: & propterea illi laudes persoluo ꝙ tam grande bñficiũ mihi cõtulerit: ut aduentũ electi sui uidere meruerī3 & qm̃ uidi multos ex israhel qui illi detrahũt & imurmurãt queadmodũ asserit pater meus in epistola secretorũ: ne posteritas sequat᷑ opinionẽ iniqꝫ secte & corde indurate q̃ non credit aduentũ messie iusti nostri decreui scribere epistolã breuiusculaꝫ in qua aliqua ex parte noticiam faciam eaꝶ reꝶ quas uidi eamqꝫ ueritatis denuntiationẽ inscribo.

ERAT QVEDAM PVELLA IN BETHLEEM IVDAE nomine Maria filia Ioachin heli de genere Zorobabelis filii Salatielis ex tribu iudæ: & ipse Ioachin liberis carebat preter hanc puella que quidẽ formosa erat: iocundo aspectu: & ĩtegra pulchritudĩe. Erat pterea mulier erudita prudẽs & sapiẽs in oĩbus discíplinis timẽs deũ honesta supremo honestatis gradu. Postq̃ aũt pater eius ex humanis decessit habita rõne sue ætatis ꝑfecta est ĩ hierusalẽ

& scholæ honestæ quæ in templo dei erat sese mancipauit. Ibi eni morabāt puellæ honestæ & nobiles israel ut discerēt legē & deo optimo maximo inseruirēt. Mos erat hierusalē ut unā quāq; puellā quæ in schola degebat: cū pueniret ad tēpus annorū duodecim educerēt e templo dei & uiro copularēt. & de hoc sacerdotes benemeriti & præsides scholæ edictū proponebāt hmōi: Quæcūq; puella duodecimū annū attigerit: e schola prodeat & nubat. Hæc autē puella Maria cū ad duodecimū ānū peruenisset & ꝑdire nolebat affirmabatq; nubeꝛ nolle quippe ꝙ suā uirginitatem deo uoto cōsecrasset: neq; quispiā mortaliū poterat illi adherere. Rectores tamē scholæ eā oīno prodire iubebant. Veruntamē astātes qui eā iustissimā atq; optimis moribus præditā conspiciebant: & uerba eius recta atq; optima quid facerēt ignorabāt: quousq; ieiunare decreuerūt & deū orare illis notū faceret qua rōne se gerere deberēt erga illam. Et tandē uox e cœlo uenit imperās ut illi unū ex eius cōsanguineis & ex tribu patris uiꝝ darēt edicerētq; ut unusquisq; ex consanguineis ad eos se cōferret cū uirga in manu: & hæ omnes uirgæ sacerdoti magno darentur qui eas repo

neret ĩ arca fœderis uesperi: & mane cuius uir
ga floruiſſ& húc deus eliger&. atq; ita factum
eſt. Mane enĩ ſũmo ſurrexerũt & ad tẽplũ dei
acceſſerũt & ingreſſus ſacerdos uenit ad arcam
& nullã uirgaꝝ repperit floridã. Itaq; cœperũt
iteꝝ ieiunare: & mox e cœlo uox audita ẽ: Nõ
uenerũt oẽs ſed unus eoꝝ remanſit. Et inueſti
gauerũt oẽs eius cõſanguĩeos: & inuenerũt re
manſiſſe quendã ſenẽ & nobilẽ cuius nomen
erat Ioſeph ex domo pantera. & duxerũt eum
ad templũ manu tenentẽ uirgã: & corã oĩbus
floruit. Tunc oẽs unanimiter dixere: Ecce uir
quẽ deus elegit ſibi: & cũ eo illã copulauere.
Poſtea ioſeph & Maria reuerſi ſũt ĩ bethleem
iudææ ubi Mariæ erat hæreditas. Poſt duorum
uero annorũ cũ dimidio curriculũ hæc adole
ſcentula concæpit: & peperit maſculũ qui fuit
circũciſus poſt octo dies: & uocauerũt eũ Ieſũ
Et cũ enixa eſt (quia nox erat) nemo præter io
ſeph uirũ ſuũ illic erat: peperitq; inter bouem
& aſinũ quos habebat. Veruntamen omẽs ho
mines bethleem uiderũt lucẽ magnã: & locus
repletus eſt claritate acſi eſſet meridies. Appa
ruit autem ſtella in cœlis duodecim diebus: &
ita in meridie uidebatur ut in nocte. ac ꝑ hoc

oēs homineſ de terra iſrahel mirabantur & ſtu
pebant mirū in modū. In fine uero duodecim
dierꝝ Reges Tharſis & Inſule Sabbe & Cabbe
attulerūt ei munera. Et tunc Herodes rex eum
ad necem q̄ſiuit & monitu dei tulerūt eum in
æguptū. Et quia Rex ille ignorabat cuius fili
us eſſet: imꝑauit ut omni pietate remota oēs in
fantes iſrahel occiderēt: & mox īnumerā multi
tudinem puerorꝝ interfecere. Quando aūt hic
infans in egypto latebat i pectore matris mul
ta facibat miracula: & nunq̄ compertuꝫ eſt ali
ud lac ſugere uoluiſſe q̄ matris. Item cū mater
eius panniculos tergebat: leproſi accedēteſ uel
tangentes eos uel aquā que ab iis defluebat: il
lico mundabant. Preterea ualitudinarii oēs q
ad eū accedebāt incolumes euadebāt. Poſt ali
quātulū tpis reuerſi hieruſalē mater eiuſ duxit
illum ad legē diſcendā i gymnaſium ieſue filii
pharachie qui ſapiens doctor habebat in om
ne iſrahel: Et cū Ioſue ꝑceptor eius cepiſſet eū
erudire puer ipſe arguebat & ſatiſfaciebat om
nibuſ coram ꝑceptore, adeo ut preceptor ipſe i
conſpectu eius nihil uideretur niſi diſcipuluſ
& econtrario: cum reſpondere neſciret. Quā

mater dei. quandoquidez ſicut illud eſt arma riũ quod principes conficiũt ad collocãda uaſcula auri atq; argenti ut omnibus gloriã ſuã & opes oſtentẽt: ita mater regis Meſſiæ erit armarium quod deus conſtruxit ut in eo ſedeat ipſe Meſſias ad oſtendendam gloriam maieſtatis ſuæ cunctis mortalibus. Id autẽ q; ait plantatam eſſe a dextera dei: oſtendit primam eſſe creaturam dei in genere humano ut ait textus Micheæ capitulo. v. Et egreſſus eius ab æternitate & a diebus ſæculi. Aut egreſſus numero multitudinis: quia ſunt duo egreſſus. Vnus diuinitatis quæ ẽ æterna: ideoq; dicit ab æternitate. Alter humanitatis quæ in ſuæ matris ſubſtãtia extat: quia creata eſt ab hora creationis mundi: & ideo dicit a diebus ſæculi.

Petitio octaua

Item petiit Antoninus ab eodẽ Rabbeno eiq; dixit. Quoniã dixiſti mihi ab eo die quo uaticinatũ eſt ecce uirgo concipi&: uſq; ad diẽ paſſionis regis Meſſiæ tranſibunt ſexcentum anni: Ego uero calculo facto idem nõ reperio quæſo fac mihi notum quonam pacto ſexcentum anni dicantur.

Reſponſum

Respondit rabbenus. Vaticiniũ hoc: Ecce uirgo concipi&: dictũ est anno quarto regni Acham. hic aũt regnauit ãnos. xvi. Ergo post illud uaticinium regnauit acham. xii. annos. postea Ezechias regnauit annos. xxviiii. Manasses. lv. Amon eius filius mẽsibus duobus. Iosias xxxi. Ioacham mẽsibus tribus Ioachim xi. Ioachin mensibus tribus. Zedechias. xi. in sũma sunt. cl. anni minus quattuor mensibus quorũ nullã habet rationẽ. Postea captiuitas babyloniæ durauit. lxx. ãnis & quadringẽtis uiginti annis de quibus transiuerũt in terraʒ sanctã quibus durauit templũ secũdũ usqʒ ad destructionẽ sunt nũero sexcentũ &. xl. dẽptis ex his. xl. annis quibus deus prorogabit destructionẽ post passionẽ suã ut uideat an ad eũ cõuertant: restant anni sexcẽti. Dixit & Antoninus: ergo Amon duobus mensibus regnauit. Vere duobus regnauit ut extat Regũ quarto cap. xi. Duobus quoqʒ regnauit annis ĩ hierusalẽ. Respõdit ei rabbenus: Duobus mẽsibus regnauit nõ amplius. nam quod textus dicit duobus annis Scribæ emendarunt. quoniam Manasses pater eius cũ erat senex egrotabat ĩ lecto iacẽs nec quicq̃ agere potuit per annũ & decẽ menses

